

บทที่ 1

กรอบแนวคิดในการศึกษา "ชีวิตพลัดถิ่น"

1.1 กรอบแนวความคิดเรื่อง "บ้าน" ของผู้อพยพ (immigrant)

1.1.1 ศึกษากรอบแนวคิดผ่าน ประสบการณ์ของ Stuart Hall และ Avtar Brah

Stuart Hall และ Avtar Brah ย้ายถิ่นออกมาจากชุมชนเดิมไปสู่แผ่นดินต่างมาตุภูมิ ความน่าสนใจในการศึกษาประวัติชีวิตทั้งสองคนนั้น อยู่ที่พวกเขาได้ใช้ชีวิตตัวเองเป็นสนามศึกษา ทำให้มีเวลาอย่างเพียงพอที่จะเข้าใจชีวิตที่เป็นลักษณะหนึ่งของผู้อพยพ เพราะการศึกษาจากประสบการณ์โดยส่วนตัวของทั้งสองท่านนั่นเอง จึงสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่มีความหนักแน่น Hall และ Brah ได้ใช้ชีวิตของเขาเป็นวัตถุศึกษา โดยมีการ สะท้อนตอบโต้อย่างไม่รู้จัก กับเพื่อนร่วมสังคม

Stuart Hall ได้บรรยายชีวิตก่อนที่เขาจะเข้าไปอยู่ในอังกฤษและอยู่อย่างผู้อพยพ (immigrant) (Hall 1986 , บทสัมภาษณ์อ้างใน David Morley and Kuan-Hsing Chen, eds. 1996) เมื่อสมัยที่เขายังเด็กเขาคือเด็กผิวสีที่พ่อและแม่ของเขาพยายามที่จะเข้ามาจัดการกับสถานะของความเป็นคนดำของเขา เช่น พ่อยุบายให้ลูกเข้าสังคมนีใน sport club ของคนชั้นกลางผิวขาวให้ได้ เขารู้ว่าในสังคมนั้นปฏิเสธคนผิวดำ เขาเกลียดสิ่งนั้นเพราะเขาไม่ได้เป็นสมาชิกในโลกที่ปฏิเสธเขา ทางออกในชีวิตของเขา คือ "การหนี" Hall ได้ย้ายเข้าไปอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่ออยู่ที่นั่นเขามีความขัดแย้งในตัวเองเป็นอย่างมาก ระหว่างมีความสัมพันธ์กับประเทศอังกฤษ ซึ่งเขาถูกสอนในระบบการศึกษาของอาณานิคมเขาได้เรียนรู้ ความเป็นอังกฤษ ภายในประเทศอังกฤษ แต่เขาไม่เคยเป็น คนอังกฤษ และสถานะของเขาอยู่เลื่อนไป เลื่อนมาตลอดเวลา ระหว่างความเป็นคนผิวสี และคนอังกฤษ โดยการถือสัญชาติ ไม่ว่าจะอยู่ที่นั่นนานเพียงใดแต่เขาก็เป็นได้แค่ คนที่เข้ามาใหม่ (arrival) เท่านั้น เนื่องจากปัญหาของความไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น เขาดำรงอยู่ ท่ามกลางความแตกต่าง ระหว่างตัวตนของเขากับคนอื่น ๆ ในสังคมนีที่เขาเข้าไปอยู่อาศัย

Avtar Brah ได้ยกประวัติชีวิตส่วนตัวของเธอเอง ขณะเธอสอบสัมภาษณ์คัดเลือกไปเรียนต่อในสหรัฐอเมริกา Brah ชี้ให้เห็นว่า “บ้าน” (home) เป็นประเด็นที่โดยนัยยะแล้วสื่อถึงการเป็นส่วนหนึ่งหรือการเป็นสมาชิก (belonging) และอัตลักษณ์ (identity) ที่มีการแข่งขันขัดแย้งกันอยู่ตลอด Brah เชื่อว่า สำหรับผู้ย้ายถิ่น จะไม่มีการลงหลักปักฐานตัวเอง ถึงแม้ว่าจะมีการลงหลักปักฐาน และพวกเขาจะรู้สึกถึงความมั่นคง ในการเป็นส่วนหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้เป็นการลงหลักปักฐาน Brah ชี้ให้เห็นว่าการเป็นส่วนหนึ่งได้นั้นนั้นถูกอ้างอิงมาจากอัตลักษณ์ เช่น คำถามขณะที่ให้สัมภาษณ์ ว่า...

“เธอเข้าใจว่าตัวเองเป็น African หรือ Indian”

Brah อธิบายว่า พวกเขา ผู้สัมภาษณ์ ไม่เห็นความเป็นส่วนหนึ่งของบ้านทั้งสอง ของเธอ เพราะ Uganda คือ บ้าน และออก Passport ให้เธอ Brah เริ่มมีชีวิตที่นั่นตั้งแต่อายุห้าขวบ มีความสุขมาก มีกิจกรรมต่างๆ และเติบโตมาท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของ Uganda แต่เธอก็มีความทรงจำที่ยาวนานไปถึงก่อนหน้านั้นว่าเธอเคยเป็นคน Panjab มีชีวิตที่มีความสุขสนุกสนานท่ามกลางครอบครัว ได้ยินนิทานเกี่ยวกับวิญญาณจากคนในครอบครัวที่สูงอายุ Brah มีความทรงจำถึงเพื่อนและพี่น้องและต้องเศร้าโศกเสียใจเมื่อเธอต้องจากพวกเขาไปอยู่ที่ Uganda เธอจดจำความเจ็บปวดที่มาจากกรย้ายถิ่นในวัยเด็กในช่วงปีแรกที่ย้ายเข้าไปพำนัก ณ ที่นั่นได้เป็นอย่างดี และ Brah กับแม่ของเธอ ได้ต่อรองกับการบอกตัวเอง จากความหวั่นหาครอบครัวที่ Panjab ว่า บ้าน ของเธออยู่ India คำตอบที่ Brah ให้ คือ เธอ เป็นคน Ugandan แต่ต้นตระกูลเป็น Indian ถึงแม้ผู้ฟังคำตอบจะพอใจ แต่ Brah ชี้ให้เห็นว่า พวกเขา ไม่เข้าใจว่าเธอสามารถที่จะเป็นสมาชิกได้ทั้งสอง เธอไม่สามารถเป็น อย่างที่เธอหรือสิ่งที่คิดว่าเป็น เธอมีชื่อ และมีอัตลักษณ์ แต่ สิ่งนั้นไม่สำคัญเพราะคนอื่น ไม่สามารถเห็นอัตลักษณ์ทั้งหมดได้ เช่น เพศ ความบริสุทธิ์ไร้เดียงสา ศาสนา กลุ่มภาษา รุ่น วัย ฯ

สาเหตุที่แท้จริงของ Brah ที่เดินทางออกไปจากบ้านเพื่อเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา Brah ไม่ได้บอกออกไปในขณะที่ถูกสัมภาษณ์ ว่าแท้จริงแล้วการเดินทางครั้งนั้นคือการหนี หนีจากครอบครัวที่ปกครองด้วยระบบศาสนาที่นำเข้ามาจาก India มาพร้อมกับครอบครัว และหนีระบบการปกครองเผด็จการที่ครอบครองช่วงเวลา ก่อนที่เธอจะเดินทางจากมา

ชีวิตหลังจากการหนี เธอได้เข้าร่วมมรดงค์ต่อสู้ทางการเมืองต่างๆ ใน สหรัฐอเมริกา แต่ในที่สุดเธอก็เรียนรู้ว่า ด้วยสถานภาพและตำแหน่งแห่งที่อันแตกต่าง (different positionalities) Brah

ไม่ใช่ พลเมืองอเมริกา จึงถูกกีดกันออกจากขบวน และเมื่อไปที่ London สถานภาพของ Brah เปลี่ยนไป เพราะการเมืองใน Uganda ที่เนรเทศบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจาก Asian ที่ London เธอได้กลายเป็น ผู้ลี้ภัย และถูกเหยียดเชื้อชาติอีก แต่ก็ต้องเก็บเงียบไว้ Brah ถูกเรียกว่า Paki ซึ่งไม่ใช่เธอ เป็นกลุ่มเชื้อชาติที่แตกต่างกันกับที่มาของเธอ Brah เจ็บปวดจากนโยบายเหยียดเชื้อชาติจนถูกกีดกันและถอนสิทธิความเป็นพลเมืองจาก Uganda เมื่อเข้าไปอยู่ London ก็ถูกเรียกไปรวมกับกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มของเธอว่า เป็นกลุ่ม Paki เหล่านี้คือความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่เป็นอัตวิสัยกับประสบการณ์ที่เป็นส่วนรวม เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมของกระบวนการที่สร้างความเป็นจริงที่ทำให้ Brah เป็น Paki มากกว่า Indian หรือ Ugandan เป็นความจริงที่มาจากการประกาศโดยสังคมผ่านเธอ นั่นก็คือ อำนาจวาทกรรมที่แสดงความจริงผ่านเธอ และคน Asian อื่นๆ (Brah 1996: 1-11)

ในกรอบแนวคิดที่นำมาเพื่อศึกษาประสบการณ์ร่วมสมัยของการย้ายถิ่นในลักษณะของการหนี ลี้ภัย ถูกเนรเทศ ให้ออกจากสังคมเดิมข้ามพรมแดนรัฐชาติเข้าไปอยู่สังคมอื่น ผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจผ่านงานเขียนของ Hall และ Brah และบางส่วนมาจากบทสัมภาษณ์ของ Hall ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลเบื้องต้นของทั้งสองท่านมาบรรยายในเนื้อหา เป็นกรอบคิดที่จะใช้ทำความเข้าใจ ผู้ลี้ภัยคาเร็นนี ที่อาศัยอยู่ ณ ค่ายลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน¹

¹ ผู้ศึกษาทราบว่า รัฐบาลไทยยังไม่ได้ยอมรับอนุสัญญาของสหประชาชาติเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย แต่การใช้ คำ “ผู้ลี้ภัย” หรือ “refugee” หรือ “ค่ายผู้ลี้ภัย” และ “refugee camp” นั้น ใช้ในบริบทของการเรียกตัวเองของ คนที่ย้ายถิ่นมาจากรัฐคาเร็นนีด้วยสาเหตุของสงคราม และเข้ามาอยู่ภายในสถานที่พักพิงชั่วคราวที่รัฐบาลไทยโดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทย UNHCR และองค์กรเอกชนนานาชาติ อีกทั้ง เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้าราชการทุกระดับชั้น เรียกพวกเขาโดยทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “เรฟฟูจี” และ คำไทยว่า ผู้ลี้ภัย และเรียก ที่พักพิงชั่วคราว ว่า “เรฟฟูจีแคมป์” และ “ค่ายผู้ลี้ภัย”, องค์กรเอกชน ทั้ง UNHCR องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนในประเทศไทยที่ทำงานภายในชุมชนคาเร็นนี ก็เรียกเช่นเดียวกัน คือ refugee และ refugee camp พร้อมทั้งยังปรากฏในเอกสารต่างๆ มากมายขององค์กรตามที่อ้างมา ก็เขียนเช่นเดียวกัน นอกเหนือจากนี้แล้ว ภายในค่ายผู้ลี้ภัย ยังจัดงานวันผู้ลี้ภัย หรือ “refugee day” ดังนั้น ผู้ศึกษาจะใช้ คำ “refugee” “เรฟฟูจี” “ค่ายผู้ลี้ภัย” และ “refugee camp” ตามการให้ความหมายของกลุ่มคนศึกษาในวิทยานิพนธ์

1.1.2 กรอบแนวคิดเรื่อง “บ้าน”

1.1.2.1 การเดินทาง และการตั้งถิ่นฐาน

สาเหตุที่แท้จริงที่ Brah เดินทางคือการหนีจากครอบครัว และหนีระบบการปกครองเผด็จการ ส่วน Hall ที่เก็บความจริงไว้ว่าตนเองเดินทางออกไปเรียนต่อเพื่อหนีแม่และสังคมในครอบครัวของตนเอง พวกเขา ได้นิยามการเดินทางของตนเองว่าเป็นการเดินทางในลักษณะของการหนี และได้นิยามถึงกลุ่มคนที่อาจจะอพยพออกมาด้วย การถูกเนรเทศ และ/หรือ รวมถึง การเดินทางด้วยสาเหตุของความรู้สึกสูญเสีย และทำให้ พวกเขาต้องเดินทางออกมาจากสังคมพักอาศัยที่รู้สึกคุ้นเคยประหนึ่งบ้าน เข้าไปอยู่ในสังคมต่างแดน

ในบางครั้ง การหนีก็อยู่ในรูปแบบของ “การหนีในสิ่งที่ตนเองไม่สามารถหนีได้” เช่น ครอบครัว หรือ การเป็นสมาชิกทางชาติพันธุ์ หรือผิวสี หรือ ที่ตนเองไม่สามารถปฏิเสธ หรือล้างมันออกไปได้ หรือแก้ไขมันใหม่ได้ พวกเขาจึงไม่สามารถกลับไปแก้ไขอดีตได้ (Brah 1996: 182-4) การเดินทางย้ายถิ่นจาก ภัยสงคราม หรือการหนี เป็นลักษณะการเดินทางที่ไม่มีทางเลือกมากนัก และไม่ใช้ลักษณะของการเดินทางโดยทั่วไป เช่น เพื่อการค้าขาย หรือศึกษาต่อ ซึ่งเมื่อเรียนจบก็เดินทางกลับ แต่เป็นการเดินทางจากไป ที่มีความปรารถนาเดินทางกลับตลอดเวลา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือ อาจจะตลอดชีวิต และในที่นี่ อาจจะถูกถ่ายทอด ความรู้สึกปรารถนาที่จะเดินทางกลับไปสู่คนในรุ่นต่อไปด้วย

Brah จึงตัดสินใจว่า ลักษณะการเดินทางดังกล่าวเป็นการเดินทางที่มีการตั้งถิ่นฐาน (setting down) และหยั่งรากลงในทุกๆ ที่ (Brah 1996: 182-4) ที่เข้าไปอยู่อาศัย โดยการหยั่งรากคือการแสวงหาที่อยู่อาศัยและสังคมที่พวกเขาสามารถที่จะหยุดพัก มีความสัมพันธ์ เรียนรู้ และสามารถอยู่ได้ และ/หรือ สามารถแสวงหาการเดินทางต่อไปได้ ดังนั้น การเดินทางมีความสัมพันธ์กับ “บ้าน” ตรงที่ การเดินทางคือการจากบ้านไป และเมื่อยังไม่สามารถตั้งถิ่นฐานได้ คนก็ยังใช้การเดินทางเพื่อหาที่ตั้งใหม่ และบางครั้ง การเดินทาง คือ การตั้งถิ่นฐานประเภทหนึ่ง นั่นคือ อยู่ด้วยการเดินทาง

การอยู่ในสภาพผู้อพยพในความหมายของการถูกเนรเทศหรือการหนีที่ไม่สามารถกลับบ้านได้ การเป็นผู้ถูกเนรเทศ และผู้ถูกเนรเทศ หรือผู้หนีภัย หรือผู้ลี้ภัย (refugee) ป้ายชื่อเหล่านี้ คือสิ่งแสดงออกถึงการครอบครองตำแหน่งแห่งที่ของความเป็นคนที่ย้ายถิ่นด้วยลักษณะต่างๆ สืบถึงสถานที่

ที่เป็นอยู่ในระยะเวลายาวนาน ณ ตำแหน่งแห่งที่นั้น เป็นสถานที่ที่พวกเขาจะครอบครองเป็นแหล่งพักพิงที่ถาวร

ความเป็นผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ผู้ถูกเนรเทศ ถึงแม้พวกเขาจะพักพิงที่ไหนสักแห่ง แต่พวกเขาอาจยังต้องเดินทางไปยังที่อื่นๆ การอธิบายถึงการดำรงอยู่ของพวกเขาว่าลงหลักปักฐาน จึงเป็นความหมายที่ขัดแย้งกันเอง เพราะการเกิดขึ้นมาของพวกเขา มาจากการเดินทาง และการดำรงอยู่ ก็ยังเป็นอยู่ด้วยการเดินทาง ดังนั้นจึงดูเหมือนว่าเขาไม่มีสถานที่ แต่ในความเป็นจริงแล้ว เขามีสถานที่ที่เป็น ที่อยู่อาศัยอย่างผู้อพยพ เป็นสถานที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เลื่อนไหลได้ และสัมพัทธ์ตลอดเวลา ระหว่างพวกเขากับตัวแบบภายในสังคม

ในโลกของพวกเขา มักจะถูกกระทำและหรือรื้อฟื้นความเจ็บปวดของตนเอง ให้เกิดการทำงานขึ้นมา เป็นความเจ็บปวดที่มาจากกรถูกแบ่งแยก การที่ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่ตนเองอยู่หรือเดินทางผ่าน พวกเขามีความทรงจำของการย้ายถิ่น และโดยเฉพาะประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการอพยพ (Brah 1996: 1-11)

การเดินทางในลักษณะของการถูกเนรเทศ, ถอนราก (uproot) เป็นปรากฏการณ์ ที่ผู้เดินทางรู้สึกตลอดเวลาว่าสถานที่ตัวเองเข้าไปอยู่อาศัยนั้นไม่ใช่บ้านของตนเอง ความรู้สึกกระสี้กระสือถึงบ้าน ในขณะที่กลับบ้านไม่ได้ และต้องยอมรับสภาพการดำรงอยู่ในขณะที่ความหวังว่าจะกลับบ้านก็เกิดขึ้นพร้อมกับความหวังว่าจะไปต่อ เพื่อที่จะหาสถานที่ที่เหมาะสมที่พวกเขาจะอยู่ที่นั่น เป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น คือ ปรากฏการณ์ที่ปัจเจกมีต่อการถูกเนรเทศ หรือจากการหนี จึงเป็นการเดินทางที่มีการตั้งถิ่นฐาน (setting down) หยั่งรากลงในชุมชนที่เข้าไปพักอาศัย (Brah 1996: 182-4) พวกเขาปรับเปลี่ยนตนเองตั้งแต่เมื่อเริ่มเดินทาง การเดินทางคือการได้รับประสบการณ์ที่เป็นของกลุ่มบุคคล และโดยปัจเจกบุคคล พวกเขาจึงไม่ได้ถูกหล่อหลอมขึ้นมาในแบบประเภทเดียวกัน มีความแตกต่างหลากหลายลักษณะ การเดินทางทำให้เกิดการก่อตัวเป็นองค์ประกอบ ทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะของผู้อพยพ Brah ซึ่งให้เห็นว่า การเดินทางผ่านไปยังสถานที่ต่างๆ ได้ทำให้เกิดการเผชิญกับการถูกตรวจสอบ ทำทนาย กีดกัน หรือถูกกลุ่มอื่น บุคคลอื่นพยายามครอบงำ จึงมีประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ที่ผ่านความเจ็บปวด สูญเสีย และโดยเฉพาะจากเหตุการณ์เฉพาะท้องถิ่นหรือมาตุภูมิ ของผู้เดินทาง (Brah 1996: 82, 183-4)

การครอบครองตำแหน่งแห่งที่ของ ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ถูกเนรเทศ ตำแหน่งแห่งที่นั้น คือ จินตนาการ เป็นพื้นที่ในจิตใจ จึงเหมือนว่าพวกเขานั้นได้หนีสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หรือลี้ภัยจากความ

คุกคาม หรือความยากจน และบ้านที่เขาพำนัก เป็นบ้านที่เป็นสถานที่ที่ต่างถิ่น เป็นความรู้สึกที่ ล่องลอย หาลังจับยึดเหนี่ยว แต่ไม่สามารถจะจับไว้ให้อยู่ได้อย่างมั่นคง (Brah 1996: 1-11)

1.1.2.2 บ้าน ณ สังคม ที่ ผู้ลี้ภัย ผู้ถูกเนรเทศ ผู้ย้ายถิ่น เข้าไปอยู่อาศัย

เมื่อผู้อพยพรุ่นแรกที่ย้ายออกจากชุมชนเดิมไปสู่สังคมใหม่ มีความแตกต่างจากคนใน รุ่นใหม่ สิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างคนต่างรุ่นคือ ความทรงจำ การจดจำหรือระลึกถึงเหตุการณ์ที่ทำให้เขา ต้องเดินทางออกมาจากชุมชนมาตุภูมิ พวกเขาพยายามที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมใหม่ โดยสร้าง เครือข่ายทางสังคม และเรียนรู้เพื่อจะต่อรองในเงื่อนไขใหม่ ๆ ความจริงใหม่ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (Brah 1996: 194)

ผู้อพยพเข้ามาอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่เป็นอัตวิสัยกับประสบการณ์ ที่เป็นส่วนรวม ในสังคมที่เขาไปพักอาศัย ในสังคมใหม่ ได้มีปฏิบัติการทางวาทกรรมของกระบวนการที่ สร้างความเป็นจริง ที่ทำให้ ความเป็นคนอื่น หรือ ชนกลุ่มน้อย คนที่ไร้ความสำคัญ ปรากฏออกมาเป็น จริง เป็นความจริงที่มาจาก การประกาศโดยสังคมผ่านทั้งพวกเขา ซึ่งการปฏิบัติกรดังกล่าวเป็น อำนาจโดยวาทกรรม

ทว่าการอธิบายถึงการสร้างความสัมพันธ์ต่อพวกเขา เช่น ตัวแบบที่อธิบายว่า กลุ่มที่ ครอบงำ/กลุ่มถูกครอบงำ หรือ กลุ่มที่มีความสำคัญมากกว่า/กลุ่มที่ขึ้นตรงต่อ ได้สร้างคู่ความสัมพันธ์ แบบขัดแย้งตรงข้ามขึ้นมาทำให้เกิดการผ่าแยกทางการเมือง และสร้างให้เป็นปัญหาให้มีอยู่ต่อไป ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจจะมาจากประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นทั่ว ๆ ไป โดยสร้างให้เป็นภาพแสดง แทน ที่ทำให้ดูเหมือนว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Brah 1996: 192)

เมื่อคนอื่นในสังคมที่เข้าไปพักอาศัย มองดูพวกเขา แล้วเกิดจินตนาการถึงที่มาหรือ สังคม ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งต่างก็คิดไปตาม มายาคติของ คนในท้องถิ่น ณ สังคมที่เข้าไปพัก อาศัย ซึ่ง Hall อธิบายว่า คนท้องถิ่นได้ จินตนาการถึงชุมชน โดยที่จินตนาการนั้นนอกจากไม่จริงแล้ว มันยังห่างไกลจากความจริงเป็นอย่างมาก สำหรับผู้อพยพก็ได้สร้างจินตนาการถึงบ้านของตนเอง เพราะ บ้านของพวกเขา อาจจะมีหลายสถานที่ (multi-placeness) ที่พวกเขา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของที่ นั้น เช่น บ้านเกิด บ้านที่พักอาศัยก่อนที่จะลี้ภัย หรือหนีสังคมนั้นมา พวกเขาสามารถจินตนาการถึง

บ้านของเขา บ้านที่เป็นมาตุภูมิ บ้านในจินตนาการ ซึ่งเป็นบ้านที่ชีวิตช่วงหนึ่งเคยมีความสัมพันธ์กับสถานที่นั้นมาก่อนและเขาหรือเธอต้องจากไป และเขายังจินตนาการถึงบ้านที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน การประกาศว่ามีสถานที่แห่งหนึ่ง ที่เรียกว่า บ้าน หมายความว่า คนหนึ่งคนอาจจะรู้สึกว่ามีบ้านหลายแห่ง เขาสามารถที่จะจินตนาการถึงบ้านตามเส้นทางของการย้ายถิ่นได้มากกว่าหนึ่งที่ ที่หล่อเลี้ยงความรู้สึกของความต้องการกลับบ้าน (มาตุภูมิ) ถึงแม้ในหลาย ๆ คนจะไม่สามารถทำได้ (Hall 1986: 183)

ภายใต้อิทธิพลของชุดคำอธิบาย เช่น ชุมชนในจินตนาการ (imagined community) ได้ก่อตัวขึ้น ในเชิงภาวะวิสัยในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางและการปะทะประสานกับสังคมใหม่ทำให้ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ไม่สามารถกลับบ้านได้ (Brah 1996: 183)

Hall ได้ยกตัวอย่างถึงเพื่อนคนหนึ่งที่บ้านเกิด ซึ่งเป็นคนดำ ว่าเมื่อเขาเดินทางออกมาจากบ้าน เขาทั้งสองได้มีประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ได้เรียนรู้และพัฒนาการมาเช่นเดียวกัน ปัจจุบันช่องว่างนั้นไม่สามารถที่จะเติมให้เต็มได้ เขาให้ความหมายต่อสิ่งนั้นว่า ไม่สามารถ กลับบ้าน ได้อีก หมายความว่า บ้านคือประสบการณ์ คือความสัมพันธ์ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน หากขาดความสัมพันธ์นั้นไป จึงเป็นขาดไปอย่างถาวร เมื่อเวลาเปลี่ยน เราไม่สามารถที่จะกลับไปบ้านได้ เพราะเราไม่สามารถมีประสบการณ์ที่เราไม่ได้สัมผัสเรียนรู้เติบโตได้ สิ่งนี้เขาเรียกว่า ความรู้สึกที่แปลกหน้า การแปลกแยก (Morley and Chen 1996: 485) ขณะที่เขาอยู่ในประเทศอังกฤษ มีคำถามที่เขาตอบยาก อยู่สองข้อ ซึ่งเช่นเดียวกับผู้อพยพอื่น ๆ คือ

1. ทำไมเขาจึงต้องอยู่ที่นี่ ?
2. เมื่อไหร่ คุณถึงจะเดินทางกลับ ?

ผู้อพยพอาจจะไม่รู้คำตอบนี้มาก่อนเลยจนกระทั่งเขาถูกถาม ในความรู้สึกลึก ๆ ของทุกคน จริง ๆ แล้วรู้ตัวว่า เขาหรือเธอ จะไม่กลับบ้าน และ การอพยพ (migration) คือเส้นทางของการเดินทางเที่ยวเดียว ที่ไม่มีบ้านให้กลับเพราะบ้านไม่เคยมีอยู่ (Hall 1986: 134-5)

คำถามที่ว่า ทำไมคุณถึงอยู่ที่นี่ Hall บอกว่าเขาไม่เคยหาคำตอบที่เหมาะสมให้กับตัวเองได้ ถึงแม้เขาจะтикหักคิดขึ้นเองเอาว่า เพื่อการศึกษา, เพื่อโอกาสของลูก เพื่อชีวิตที่ดีกว่า โอกาสที่ดีกว่า เพื่อขยายความรู้จิตใจให้กว้างขวางขึ้น แต่ Hall ก็บอกว่าไม่ใช่ที่กล่าวไว้ข้างต้น ลึก ๆ แล้ว

เขาอยู่ที่นั่นเพราะ ต้องการไปให้ไกลจากใครบางคน ในที่นี้ Hall เห็นมารดาของเขาเอง ในกรณีของเขา มันไม่ใช่เรื่องปกติโดยทั่วไป เรื่องนี้เขาไม่ยอมบอกกับใคร แต่ก็พยายามที่จะสร้างเรื่องราว หรือนิยายอื่น ๆ ที่เป็นความจริงแท้มากพอ ที่จะสามารถที่จะยอมรับได้มากกว่า เช่น วางไว้ในตัวบทที่เป็นเรื่องใหญ่ ๆ แต่แท้ที่จริงเขารู้ว่าเขาหนีจากครอบครัวของตัวเอง

1.1.2.3 “บ้าน” และการสร้างบ้าน ที่เป็น “ชาติ”

ชาตินิยม (nationalism) คือ ทฤษฎีในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง คือการสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์ (ethnic boundaries) แต่ภายใต้การสร้างชาตินิยมทางการเมือง อาจจะไม่สามารถรวมสมาชิกทุกกลุ่มเข้ามาสู่เขตแดนทางการเมืองของรัฐได้ทั้งหมด และเหลือบางกลุ่ม อาจกลายเป็นคนนอก หรือคนต่างถิ่น อาจมีการอ้างความเป็นชาตินิยมในเชิง ศีลธรรม ค่านิยม ความเป็นสากลนิยม และจิตวิญญาณก็ได้ (Gellner 1983: 1)

สำหรับความรู้สึกของกลุ่มคนที่ไม่มี “รัฐ” แต่ต้องการ “รัฐ” แสวงหา ต่อสู้เพื่อให้ได้ “รัฐ” แต่ก็ไม่สามารถที่จะมี “รัฐ” ได้ จึงอยู่อย่าง เป็นพลเมืองที่ไร้รัฐปกครอง (statelessness) เป็นเรื่องที่ทำให้ต้องรู้สึกโศกเศร้าเป็นอย่างมาก ลักษณะเช่นนี้ แตกต่างจากสังคมบางลักษณะ เช่น บางกลุ่มที่ไม่รู้จักชาติ และนิยามชาติ (Nation) แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้คนที่ มี “ชาติ” เป็นศูนย์กลาง การจินตนาการสถาบันทางสังคมที่ไม่มีรัฐเป็นเรื่องที่ยากยิ่งนัก (Gellner 1983: 5-6) แต่องค์กรชุมชนที่เป็นชนเผ่า (tribal organization) แม้จะมีอยู่ (exist) แต่อยู่ในลักษณะที่ไร้รัฐ (stateless) ดังนั้น แนวความคิดที่ว่า เป็นมนุษย์จะต้องมีชาติ ไม่สามารถไร้ชาติได้ จึงเป็นการยึดยึดจินตนาการแบบสมัยใหม่เข้าไปเป็นอย่างมาก

ดังนั้น คำพูดที่สะท้อนได้ดี คือ มนุษย์จะต้องมีสัญชาติ (Nationality) เช่นเดียวกันกับที่เป็นคน ที่ใบหน้าของเราจะต้องมีจมูก และมีใบหูสองข้าง หากบกพร่องสิ่งใดไปเพราะสูญเสียอวัยวะไป ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร แต่ในความเป็นจริงแล้วหากคนเราเลือกได้ เราก็ต้องการที่จะมีอวัยวะครบถ้วน และนี่คือปัญหาของชาตินิยม ซึ่งหากไม่มีชาติก็จะรู้สึกสูญเสีย หรือเหมือนกับเหตุการณ์ที่เป็นโศกนาฏกรรม ทั้ง ๆ ที่ ชาติไม่ใช่สิ่งเฉพาะเจาะจงที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือไม่ได้เป็นมรดกของมนุษยชาติ แต่มันก็มาปรากฏอยู่ทุกหนทุกแห่งในปัจจุบัน

ในความเป็นจริงแล้ว “ชาติ” มีความไม่แน่นอน และ ประการต่อมา “ชาติ” ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นเสมอไป การยึดถือชาตินิยมเป็นหน้าที่ที่ยึดถือต่อกันและกัน หากไม่มีสิ่งหนึ่ง ก็จะไม่รู้ถึงความไม่สมบูรณ์หรือบกพร่อง เช่นร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ครบ ถึงไม่มีก็ได้ แต่หากขาดไปหรือถูกทำลายไปจึงเหมือนกับโศกนาฏกรรม (tragedy) (Gellner 1983: 6)

ในกลุ่มที่ไม่สามารถที่จะเข้ากลุ่มได้หรือถูกกีดกันออกให้เป็นคนนอก อย่างเช่น มีการใช้วัฒนธรรม ที่เป็นลักษณะชาติพันธุ์ (ethnicity) ในการแยกผู้คน ผู้ที่ไม่อยู่ในการจัดประเภทให้เป็นคนภายในก็ถูกแยกออกไปให้เป็นพวกนอกคอก (pariah) ในกลุ่มคนพวกนี้จึงเป็นพลเมืองที่อิสระ มีสถานะในสังคมที่สร้างความรู้สึกว่าเขา มีสถานะที่อันตราย ดังนั้นในกลุ่มนี้จึงรู้สึกถึงภาวะที่ถูกกีดกัน รู้สึกถึงอันตราย และอยู่ท่ามกลางคนที่ให้ความสนใจต่อเขา (Gellner 1983: 102)

โดยพื้นฐานเงื่อนไขของมนุษย์ชาติในการก่อตัวเองเป็นสถาบันขึ้นมาจากกรรวมตัวในลักษณะกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก บางครั้งก็นิยามกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยมีลักษณะของกลุ่มที่ชัดเจน บางกลุ่มก็มีลักษณะกำกวมซ้อนทับ (overlapping) หรือ ตักทอประสานกัน (intertwined) ตัวกระทำกร (agents) ที่กระตุ่นการเข้าร่วมกลุ่ม ได้ใช้การเกณฑ์คนเข้ากลุ่ม โดย ความสมัครใจที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น, การจำแนก, ความภักดี, ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรืออาจจะเป็นความกลัว การข่มขู่บังคับก็ได้ (Gellner 1983: 53)

คู่ตรงข้ามทั้งสองประการ คือ ความยินดีเข้าร่วมกับการเข้าร่วมแบบไม่สมัครใจ กลุ่มชาตินิยมมักจะยืนยันว่า การเข้าร่วมเป็นกลุ่มอยู่บนพื้นฐานที่ผสมกันระหว่างความภักดีและการจำแนกออกมาเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการที่จะสืบทอดจากอดีต โดยมีปัจจัยส่งเสริมจากภายนอกทั้งแรงบวกและแง่ลบ ทั้งบนความหวังและความกลัว

ในส่วนที่ขัดแย้งกันเอง (paradox) ชาตินิยม (nationalism) เกิดขึ้นมาเมื่อมีความเป็นชาติ (nationhood) หรือหลังจากมีการนิยามชาติ (nations) และชาตินิยม ได้ถูกทำให้กลายเป็นมาตรฐาน (standardized) เหมือนกัน เป็นประเภทเดียวกัน (homogenous) โดยรักษาศูนย์กลางของวัฒนธรรมชั้นสูงและแผ่ขยายไปสู่ประชาชน เช่น การแทรกแซงด้วยการจัดการศึกษา ให้แก่เยาวชนประชาชน มีวัฒนธรรมเหมือนกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือถูกทำให้เป็นสถาบัน ในบางกรณีถูกทำให้เกิดขึ้นมาค่อนข้างเร่งร้อนด้วยระยะเวลาอันสั้น จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งกำเนิด เป็นแหล่งสะสมความชอบธรรมทางการเมือง แสดงให้เห็นปรากฏ ในการนิยามเขตแดนทางการเมืองที่สร้างขึ้นมาเป็นแหล่งสถาบันในการอ้างอิง (Gellner 1983: 55)

ภายใต้เงื่อนไขนี้ จริง ๆ แล้วสามารถนิยามทั้งในบริบทสองประการร่วมกัน คือ ความต้องการความประสงค์ (will) และวัฒนธรรม (culture) และในบริบทที่ทั้งสองนี้มาบรรจบกันนั้น มนุษย์มีความประสงค์ที่จะรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมืองในกลุ่มที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน การเมืองจึงเป็นเรื่องของการขยายเขตแดน (boundaries) และจำกัดวัฒนธรรม โดยเป็นทั้งการปกป้องและยึดเหนี่ยววัฒนธรรมภายในขอบเขตแดนของอำนาจ ซึ่งเป็นการหลอมรวมของความประสงค์ วัฒนธรรมและกระบวนการของการกลายเป็นแบบอย่างมาตรฐาน (norms)

ชาตินิยมได้ทำให้เกิดชาติ แต่ก็ไม่ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ รอบ ๆ ความเป็นชาติ โดยที่เป็นการยอมรับโดยทั่วไปก็คือ การใช้ชาตินิยมเป็นสิ่งที่มีความมาก่อน เป็นประวัติศาสตร์ที่ยาวนานในวัฒนธรรม และความร่ำรวยทางวัฒนธรรม การใช้แก่นเหล่านี้เกิดขึ้นจากการเลือกสรรเป็นอย่างมาก และบ่อยมากที่มันสามารถเปลี่ยนแก่นของรากเหง้าได้

ดังนั้น การจัดระบบการศึกษา เช่น "การฟื้นฟูภาษา" ที่ตายไปแล้ว การประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่ การตกแต่งปลอมเรื่องราว การรื้อฟื้นคืนความบริสุทธิ์ดั้งเดิม แต่ทั้งหมดก็เป็น การสร้างสรรค์วัฒนธรรม เป็นความเพ้อฝัน ถึงแม้สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจะเป็นเรื่องเชิงบวก แต่ก็สามารถ เบี่ยงเบนไปได้ ชาตินิยมเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน เป็นสิ่งประดิษฐ์ (artificial) และเป็นอุดมการณ์ประดิษฐ์ ไม่มีอะไรที่สามารถเป็นความจริงได้มากกว่าความเป็นจริง เช่น การสมมติขึ้นมาให้เป็นชาตินิยม ซึ่งก็ไม่ใช่ความเป็นจริง และโดยตัวมันเองแล้วมันก็ไม่เหมือนตัวเอง แม้จะต้องอ้างอิงถึงวัฒนธรรม แต่โดยส่วนใหญ่ก็เป็น การประดิษฐ์ขึ้นมา ปรับปรุงขึ้นมาให้ทุกคนรับรู้

ชาตินิยมเหมือนกับการที่ตัวเองเป็นโรคความจำเสื่อม (own amnesias) และเป็นการเลือกบางส่วนขึ้นมาจากความหลากหลายทั้งหมดโดยรวม และมันก็บิดเบี้ยว ผิดรูปไปมากขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นสิ่งลวงตา

โดยแก่นสารแล้ว ชาตินิยมคือ การปฏิบัติการในการหลอกลวงตัวเอง เป็นการยึดเหนี่ยวบังคับของโดยใช้วัฒนธรรมชั้นสูง ให้กลายมาเป็นวัฒนธรรมหลัก (majority) และในบางกรณีได้กลายเป็นวัฒนธรรมของคนโดยส่วนรวม โดยการกระจายเผยแพร่ในโรงเรียน สถาบันการควบคุม ผ่านการใช้สำนวนภาษาทางวิชาการชั้นสูง และมีเทคนิคการสื่อสารที่เป็นทางการเพื่อให้นักเข้าถึงโดยการศรัทธาด้วยการใส่ภาษาให้เป็นรหัสลับ เป็นเหตุเป็นผล ถูกต้อง แม่นยำจากระบบทางการ เช่น ข้าราชการ และเทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นการสถาปนาให้แก่ตัวเอง เป็นสังคมที่ไม่ใช่ส่วนตัว และปัจเจกย่อย ๆ เล็ก ๆ เข้าไปมีความสัมพันธ์กับมัน ซึ่งถูกยึดไว้ด้วยการมีวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งก่อนหน้า

นั้น เป็นสถานที่ที่เป็นสังคมท้องถิ่นซึ่งซับซ้อน และดำรงรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน (folk cultures) ที่ผลิตซ้ำวัฒนธรรมและอุปนิสัยท้องถิ่นภายในกลุ่มตัวเองซึ่งมีขนาดกลุ่มเล็ก ๆ (micro-groups)

ที่ตรงข้ามกันอย่างมากก็คือ การประกาศชาตินิยมขึ้นเป็นหลักยืนที่มาจากนักชาตินิยมได้ผ่านการกำราบวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้าน และ แสดงออกมาให้เห็นว่าเป็นชาตินิยมที่มีความเข้มแข็งมาจากสมาชิกที่แข็งแกร่ง การประกาศแสดงภาพแทนของตัวเองเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านบ่อยครั้ง มาจาก คนต่างถิ่นภายนอก หรือวัฒนธรรมต่างแดน เข้ามาปกครอง กดขี่ และสิ่งแรกที่ทำก็คือ การรื้อฟื้นคืนวัฒนธรรม จนกระทั่งถึงว่าในท้ายที่สุดจะเกิดสงครามก็ตาม

แม้ชาตินิยมจะพัฒนาเติบโตขึ้นมา โดยกลุ่มวัฒนธรรมชั้นสูงก็เป็นกลุ่มภายนอก แต่ก็ไม่สามารทดแทนที่วัฒนธรรมชั้นล่างแบบเก่าได้ จึงเป็นการนำวัฒนธรรมเดิมกลับมา หรือ ประดิษฐ์ความเป็นท้องถิ่นในระดับสูงขึ้นมา (local high) ซึ่งมีเพียงบางส่วนที่เชื่อมโยงกับรูปแบบวัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่นและมีพลวัตรจากวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การแสดงออกมาว่าเป็นความจริง ของวัฒนธรรม แต่มีรากเหง้ามาจากการจินตนาการถึงความรู้สึกที่นักชาตินิยมมีพฤติกรรมที่โอนอ่อนตามการแสดงออกนั้น การหลอกลวงตัวเองทางสังคมวิทยา (sociological) คือ จินตภาพ ที่เป็นความจริงที่มองผ่านปริซึมของภาพลวงตา (illusion) ซึ่งทำให้มันดูว่ายังบริสุทธิ์

หากเปรียบเทียบกับการบูชา (worships) ชาตินิยมในสังคมสมัยใหม่ เป็นพาหนะหรือเครื่องยนต์ขนส่ง ของวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น การร้องเพลง การเต้นรำ และอื่น ๆ แต่สิ่งนี้ก็เป็นกรียมรูปแบบ และ กระบวนการ จากวัฒนธรรมชั้นล่างที่เป็นพื้นฐานของความเชื่อที่ตัวมันเองต้องการเก็บรักษาไว้ในความทรงจำ การปกป้อง การย้ำการยืนยันมันอีกครั้งหนึ่งนั่นเอง

การนิยามชาตินิยมมาจากการสร้างวัฒนธรรมและการปกครองดูแล การสร้างวัฒนธรรมที่ให้เกิดความเท่ากันหรือปิดทับกันสนิท ซึ่งการปฏิบัติตามวัฒนธรรมจึงเหมือนกับหลังคาที่ปกคลุมที่หัก หรืออุปมาเหมือนหลังคาที่คุ้มครองทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกป้องคุ้มครองตนเอง แต่ชายคาหลังคาก็ไม่ขยายกว้างเกินกว่าตัวร่างของบ้านหรือสิ่งที่สร้างเป็นชาตินิยม การนิยามชาตินิยมอาจจะใช้ภาษา หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมา ที่มีความสำคัญต่อกลุ่มของกลุ่มก็ได้

สำหรับกลุ่มคนที่ลี้ภัยสงครามจากรัฐคาเร็นนี่นั้น พวกเขาได้นิยามชาติคาเร็นนี่ เป็นรัฐอิสระ โดยอ้างถึง รัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1947 ที่มีข้อตกลงว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และรวมถึงพม่า

(โดยกะเหรี่ยง โปร้และสกอร์ไม่ได้เข้าร่วม) ได้รวมกันจัดตั้งเป็นสหภาพ และสามารถที่จะเป็นอิสระ ภายหลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ได้ 10 ปี แต่จากความพลิกผันทางการเมือง จากการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางการเมืองของฝ่ายพม่า โดย นายพลอองซาน ซูจี ถูกลอบสังหาร ทำให้นโยบายของชนชั้นนำ ของพม่าเปลี่ยนแปลง ทางกลุ่มคาเร็นนี้ได้อ้างสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำรงความเป็นชาติหลังการ ร่วมกันกับพม่าในอดีตที่สามารถปกครองตนเองได้อย่างอิสระ แต่จากสงครามและฝ่ายคาเร็นนี้เอง มีกำลังที่น้อยและพ่ายแพ้ อ่อนแรง พื้นที่โดยส่วนใหญ่ถูกครอบครองโดยกองทัพของพม่า การสร้าง ชาติคาเร็นนี้ได้มีรูปแบบที่แตกต่างจากอดีตไป กล่าวคือ แม้ว่าจะไม่สามารถที่จะครอบครองพื้นที่ อาณาเขตที่จะประกอบขึ้นเป็นรัฐได้ แต่พวกเขาก็สามารถอาศัยเลือดสด รัฐ เข้ามาในประเทศไทย โดยอาศัยชุมชนค้าขายผู้ลี้ภัยเป็นสถานที่ทำการ คล้าย ๆ กับ รัฐพลัดถิ่น คือ ชาติที่ไม่มีรัฐดำรง ไม่มี อาณาเขต มีแต่กลุ่มคนที่ยึดถือตัวเองรวมกลุ่มเป็นชาติเดียวกัน พวกเขาประกอบสร้าง ชาติคาเร็นนี้ และสร้างกระแสชาตินิยมไปในแนวทางหนึ่งในพื้นที่ประเทศไทย ส่วนในพื้นที่ที่ยึดครองส่วนใหญ่อยู่ใน พื้นที่ภูเขาห่างไกล ประชาชนแตกแยกออกเป็นกลุ่มไม่ได้รวมตัวกัน อีกทั้งทหารพม่าก็เข้าประชิดยาก ที่จะสร้าง กระแสชาตินิยมเพื่อรวมกลุ่มคนกลับไปต่อสู้กับพม่าได้

1.1.2.4 ความสัมพันธ์ของผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย กับบ้านที่หลากหลาย

ความเป็นมาของผู้อพยพ ผู้ถูกเนรเทศ ผู้ลี้ภัย พวกเขา ได้สะสมความรู้สึกร่วมที่มีต่อบ้านใน แต่ละสถานการณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของบ้าน ที่แตกต่างกันไป เช่น บ้านที่ พวกเขาถือบัตรประชาชน แสดงความเป็นพลเมืองสังกัดในปัจจุบัน บ้านที่พวกเขาพักอาศัยโดยปราศจากสิทธิใด ๆ รองรับ อยู่ อย่าง คนอื่นตลอดเวลา มีความหมายที่ซ้อนเหลื่อมกัน สามประการ คือ บ้านมาตุภูมิ คือ บ้าน ที่เป็น มายาคติ เป็น บ้าน ที่เขาเรียกว่า บ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Brah 1996: 243) แต่มี สถานะของบ้านในจินตนาการ และ บ้านในฐานะที่เป็น ชาติ ที่เป็นเป้าหมาย เป็นสำนักส่วนรวม เป็น ความทรงจำทางสังคม (social memory) ที่หลอน (phantasm) ให้พวกเขารวมตัวกัน ดังที่ Hall และ Brah เรียกว่า ชุมชนในจินตนาการ (imagined communities) ที่มีอิทธิพลต่อ ชุดคำอธิบายต่าง ๆ ใน สถานะของ ความทรงจำทางสังคม (collective memory) มีการรื้อฟื้นความทรงจำขึ้นมาใหม่ ด้วยการ กระตุ้น ชุมชนจินตนาการ (Brah 1996: 196) บ้านทั้งสองประการแรกคือบ้านในจินตนาการทั้งสิ้น

ไม่มีอยู่จริง และบ้านที่เขาพักอาศัยอยู่จริง มีพื้นที่จริงในโลกรองรับ มีการปฏิบัติการเพื่อความอยู่รอดเติบโต ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นสถานที่พักที่รองรับบ้านในจินตนาการทั้ง บ้านในประวัติศาสตร์ และบ้านที่เป็นชาติ ผู้ศึกษา ขอแยกประเภทบ้านอย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบนำมาศึกษาดังนี้

1.บ้านที่เป็น อดีต บ้านในความทรงจำที่เป็นความรู้สึกที่เคยสัมผัส ที่หวนระลึกถึง (nostalgia) คือพื้นที่เดิมที่เคยอยู่อาศัยทำไร่ นา เกษตร ปศุสัตว์ สถานที่ที่เคยเติบโตมา เคยพบรัก และแต่งงาน เคยเผชิญกับการต่อสู้เพื่ออยู่รอด สถานที่ที่เมื่อนึกถึงแล้วรู้สึกถึงความผูกพัน อบอุ่น และรู้สึกกลัวจนต้องหนีออกมาด้วยในเวลาเดียวกัน

2.บ้านขณะที่พักอาศัยอยู่หรือในสถานการณ์ที่เป็นจริง ผู้อพยพย้ายถิ่นได้ให้กำเนิดบุตรในสังคมพักอาศัย ลูกของพวกเขาไม่เคยเดินทางกลับไปที่มาตุภูมิ แต่ก็สามารถเรียนรู้จากการถ่ายทอดภายในครอบครัว และการอ้างอิงถึงบ้านที่เป็นมาตุภูมิของพ่อแม่ และสามารถสืบทอดแนวความคิด ซึ่งอาจจะเป็นโดยอุดมการณ์ชาติ ความรู้สึกที่เจ็บปวดจากสาเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องเกิดในต่างแดนนอกแผ่นดินมาตุภูมิ ผ่านชีวิตประจำวัน และการถูกปลุกฝังผ่านกลไกต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กจนโต แต่ในขณะที่ถึงแม้จะมีบ้านที่เขาดำรงอยู่จริง และมีความหมายต่อเขา

3.บ้านหรือชุมชนชาติ ซึ่งเป็น อุดมการณ์ของกลุ่มและส่วนตัว คือชุมชนที่ถูกประดิษฐ์จากอุดมการณ์ ชาติ ผ่านการเรียนรู้จากการอยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นจริง บ้าน ในแง่ที่หมายถึง ชาติ (the nation) ชุมชนในจินตนาการ เป็นบ้านหลอม เป็น ความทรงจำทางสังคม (collective memory) คือ จินตนาการสำหรับพวกเขาจะเข้ามาสัมพันธ์ทั้งในเชิง ยอมรับสนับสนุนและโดยถูกบังคับกดขี่บ้านที่ทำให้เขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและกลายเป็นอื่นด้วยในเวลาเดียวกัน

1.2 กรอบแนวคิด เรื่องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belongings)

ในสังคมใหม่ที่ประเทศอังกฤษ Hall ไม่สามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นั่นได้ เพราะเขามีอัตลักษณ์ที่แตกต่างบนความแตกต่างและแปรเปลี่ยนตลอดเวลา กรณีของการเป็นคนดำ

ด้วยร่างกายภายนอกบางประการ ที่ดูเหมือนว่ามันได้ถูกสลักจารึกหรือสลักบางอย่าง ให้อยู่บนเรือนร่าง ใบหน้า สีผิว รหัสนี้เหล่านั้น อาจจะมีคนละอย่างกับสังคมที่บ้านเก่า ในสังคมใหม่ อาจจะเป็นเรื่องแปลกประหลาด ไม่สวยงาม สกปรก ไม่น่าดู และน่ารังเกียจ หรือในปัจจุบันที่สังคมตะวันตกกำลังนิยมวัฒนธรรมคนดำ เช่น ดนตรี การร้องเพลง การเต้นรำ แต่ก็เป็นการยอมรับบนฐานของความเชื่อ หรือคตินี้ที่แตกต่างจากเจ้าของวัฒนธรรมคนดำ และรวมถึงผู้อพยพเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ พวกเขาไม่สามารถจะล้างออก ดัดแปลง เพราะเป็นเรื่องทางกายภาพ หรือวัฒนธรรม สำเนียงภาษา และอื่น ๆ ซึ่งเขาไม่มีวันหนีความเป็นจริงที่เป็นของตนเองได้ เช่นเดียวกับอีกประการ ที่เขาไม่สามารถที่จะหนีความสัมพันธ์จากบ้านที่จากมาได้ และก็ไม่สามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่เข้าไปอาศัยได้ ดังนั้นจากการปฏิเสธสังคมเดิมและ จากการถูกปฏิเสธจากสังคมเดิม และยังไม่สามารถที่จะเข้าสังคมใหม่ได้ จึงเกิดลักษณะของความรู้สึกที่อหังการเหลือ (Brah 1996: 194)

ความไม่ลงรอยของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นรอยปริแยกที่เกิดขึ้นมาระหว่างบ้านมาตุภูมิกับบ้านที่อยู่ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าเขาจะเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ อย่างใกล้ชิดและนานเพียงใดก็ตาม เขาก็ยังเป็น คนที่เข้าไปอยู่ในหม้ออยู่เสมอ (Brah 1996: 194)

กระนั้นก็ตาม การย้ายถิ่นก็ยังเป็น เวที ของความหวังในการเริ่มต้นใหม่พวกเขาจะต้องแข่งขันในเชิงวัฒนธรรมและการเมือง ท่ามกลางความทรงจำของปัจเจกและสังคม ทั้งเกิดการปะทะขัดแย้งกัน แยกตัวออกจากกัน และการรวมตัวใหม่ หรือปรับเปลี่ยนไปต่าง ๆ นานาด้วยในขณะเวลาเดียวกัน (Brah 1996: 194)

สำหรับ Brah แม้เธอไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เข้าไปอยู่อาศัย ซึ่งในแง่มุมนี้นัยรวมถึงเธออาจจะมีสิทธิตามกฎหมาย แต่เธอก็ยังเป็นคนอื่นในบ้านนั้น เพราะอัตลักษณ์ ที่แสดงออกมาผ่านร่างกายของเธอ ดูไม่เหมือนคนในท้องถิ่น และตำแหน่งแห่งที่ของเธอ แตกต่างจากคนในท้องถิ่น เช่นที่ Brah ได้อธิบายจากประสบการณ์ของเธอ ด้วยสถานภาพและตำแหน่งแห่งที่ที่แตกต่าง (different positionality) ที่เธอไม่ใช่ พลเมืองอเมริกัน เธอจึงถูกกีดกันออกจากขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง และที่ London เธอได้กลายเป็น ผู้ลี้ภัย และถูกเหยียดเชื้อชาติ เธอจึงทิ้งเจ็บปวดจากนโยบายเหยียดเชื้อชาติจากชาติที่เป็นบ้านมาตุภูมิ และเมื่อเข้าไปอยู่ London เธอก็ถูกเรียกไปรวมกับกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มของเธอว่าเป็นกลุ่ม Paki (Brah 1996: 1-11) เธอจึงเหมือนหายไป ไม่ปรากฏความรู้สึกเช่นนี้เองที่เป็นประสบการณ์ ในสถานการณ์ของผู้อพยพ ผู้ถูกเนรเทศ และ ผู้ลี้ภัย หรือ ผู้ที่

หนีออกมาจากสังคมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดิมได้และไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งในสังคมใหม่ได้แบบสนิท

จากที่ Brah เสนอ เช่นเดียวกันกับที่ Hall ได้เสนอ ความเป็นตัวตนผู้อพยพย้ายถิ่น ที่เป็นเรื่องของกายภาพ เช่น เขาที่เป็นคนดำ มันเป็นความจริงที่ไม่สามารถที่จะแปรเป็นอื่นไปได้ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งของการสร้างการแบ่งแยกมาจาก มายาคติ เป็นสิ่งที่สร้างออกมาให้ดูเหมือนว่ามันไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นการมองเข้าไปจากมุมมองเดียวของคนที่มีอำนาจ ที่ใช้การมองเป็นเครื่องมือของการจัดประเภทและกีดกัน ผู้คนในสังคมของประเทศอังกฤษ ได้พูดถึงสังคมที่บ้านเกิดของ Hall พวกเขาอธิบายว่า Jamaica คือสังคมของคนดำ (black society) แต่จริง ๆ แล้วที่นั่นมีทั้งผิวสีดำ และผิวสีน้ำตาล ที่อยู่ร่วมกันมานาน สิ่งนี้ Hall เรียกว่า จินตนาการถึงชุมชน เป็นชุมชนที่ไม่มีอยู่จริง แต่มันเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ (symbol) ที่มีความจริงอยู่น้อยมาก (Hall 1986: 136)

ชุมชนในจินตนาการ (imagined communities) คือ ชุดคำอธิบายต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ที่อยู่ในฐานะของ ความทรงจำทางสังคม (collective memory) เป็นบ้านหลอมต่อปัจเจก และรวมถึงการ รื้อฟื้นความทรงจำขึ้นมาใหม่ด้วย ชุมชนจินตนาการ ก่อตัวมาจากลักษณะสำคัญของกลุ่มคนที่ย้ายถิ่น เป็นความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีลักษณะของการเป็นส่วนรวมหรือสังคมพลัดถิ่น (Hall 1986: 136) พวกเขาสามารถที่จะตระหนักและรวมตัวกันตอบสนอง ต่อ ชุมชนในจินตนาการเช่นอาจจะยึดถือเป้าหมายในการช่วยเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยเหลือ หรือต่อต้าน ภายในประเทศของเขาในอดีตได้ ซึ่งเป็น บ้าน ที่เขาเรียกว่า บ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Hall 1986: 136)

ด้วยการสร้างชุมชนในจินตนาการร่วมนี้เองที่มันเป็นบ้านหลอม มันได้เปิดพื้นที่ เปิด จินตนาการ ถึงส่วนรวมและสามารถให้ปัจเจกเข้าไปพัวพันทั้งโดยยินดีและถูกดึงเข้าไป บังคับยึดเหนี่ยว จากผู้นำ และอาจจะถูกคนต่างรุ่นวัย ยึดเหนี่ยวให้คนอีกรุ่นหนึ่ง ชุมชนจินตนาการที่มีต่อบ้านที่ หลากหลาย² ทั้งบ้านในประวัติศาสตร์ บ้านที่เป็นชาติ ได้เรียกฟื้นความเจ็บปวด ความสูญเสียถิ่นที่อยู่ หรือจากความสูญเสียคนอันเป็นที่รัก ให้กลับมาทำงาน เป็นเครื่องมือ ที่ทำให้คนรู้สึกแตกกระจาย รวมเข้ามาพัวพัน และชุมชนจินตนาการนี้เองที่ทำให้เขาเปิดเสียง (voice) ของพวกเขาในลักษณะส่วน ร่วมออกมาได้

² ไปรอดดู หัวข้อ 1.1.2.4

แต่ในความเป็นจริงก็คือ ทั้งการสร้างความเป็นส่วนร่วม และลักษณะของบุคคลเชิงปัจเจก ต่างก็ถูกตรวจสอบท้าทายในสังคมพหุอาศัยตลอดเวลาและไม่เคยหยุด พวกเขาอาจจะรู้สึกที่ตนเองปรับตัวได้อย่างเหมาะสม รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น และในขณะที่เดียวกันก็เกิดการแข่งขันขัดแย้งกับ อัตลักษณ์ (identity) ตลอดเวลา พวกเขาอาจจะ สามารถหลงหลักปักฐาน ถึงแม้ว่าตัวเองจะมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง เป็นสมาชิก ของสังคมที่นั่น แต่ก็ไม่สามารถ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นั่นได้ เพราะการเป็น ส่วนหนึ่งของสถานที่ หรือสมาชิก ถูกอ้างอิงมาจากอัตลักษณ์ เช่น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การแต่งกายและการใส่เครื่องประดับสัญลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ความเป็นพลเมืองเพศ วัยอายุ สีผิว ลักษณะหน้าตา และคนหนึ่งคนอาจจะมีย่านหลายสถานที่ เพราะประวัติความเป็นมาของพวกเขา ได้สะสมความรู้สึกที่มีต่อบ้านแต่ละสถานการณและเวลาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป จากบ้านที่ไม่สามารถทำให้เขารู้สึกมั่นคง ในการเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน เพราะอัตลักษณ์ทำงานในลักษณะที่เป็น ความสัมพันธ์แบบสัมพันธ์ กับ พวกเขา เพราะพวกเขา คือ คนอื่น โดยการมองของคนท้องถิ่นจากสังคมที่พหุอาศัย (Brah 1996: 1-11)

ดังนั้นพวกเขาจึงมีความแตกต่างกันไม่เหมือนเป็นแบบประเภทเดียวกัน เพราะเพื่อความอยู่รอดได้อย่างเป็นจริง พวกเขา ในฐานะปัจเจกต้องแข่งขันกันในพื้นที่ (contested spaces) โดยที่ถึงแม้พวกเขาจะสื่อความหมายพื้นฐาน หรือสื่อถึงความเป็นส่วนรวม คำว่า เรา เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นกระบวนการที่ทำให้ดูเป็นกลาง ๆ หรือใช้ร่วมกัน ทำให้รู้สึกถึงการเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกัน แต่คำว่า เรา มีความหมายแฝงอยู่ว่า มีทั้งผู้ที่มีอำนาจมากขึ้นและผู้ที่ถูกลดอำนาจลง จากการสร้างคำนี้ขึ้นมา ซึ่งยังคงเป็นข้อสงสัยว่า ใครคือเรา ใครคือคนอื่นจากการสร้างคำว่าเรา (Brah 1996: 184)

กล่าวคือ การสร้างส่วนร่วมขึ้นมา เป็นการหาลักษณะร่วมและผลข้างเคียงหรืออาจจะ เป็นกลยุทธ์ของการสร้าง มันก็ได้เป็นการตัดแบ่ง สิ่งที่ไม่สามารถเข้ามาเป็นส่วนร่วมได้ออกไป และมีผลในเชิงกีดกัน คนที่ไม่สามารถเข้ามาอยู่ในลักษณะร่วม ให้เป็นคนนอก การที่จะสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น เป็นความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ ของทั้งโดยส่วนรวม และถูกสร้างออกมาจากจากคนที่อพยพเข้าไป จากต่างถิ่น ต่างชาติ ต่างสีผิว ต่างชาติพันธุ์ ที่สร้างลักษณะร่วม และความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ กับสังคมที่เข้าไปพหุอาศัย และเป็นกลยุทธ์ของปัจเจกที่มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนและปิด ตัวตนของตนเอง เพื่อที่จะทำให้เกิด ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่หลากหลายได้ การปรับเปลี่ยน/การสร้างสิ่งบ่งชี้ถึงการปิดตนเอง ซึ่งทำให้อัตลักษณ์ เป็นอัตลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์เกิดขึ้นมาได้ ซึ่งจะอยู่ในหัวข้อต่อไป

1.3 อัตลักษณ์ (identity) พลัดถิ่น

1.3.1 กรอบแนวคิด อัตลักษณ์พลัดถิ่น: ตัวตนในขั้นต่ำสุด (minimal self)

แนวความคิดการก่อตัวขึ้นมาของอัตลักษณ์ ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ผู้ที่ถูกเนรเทศ ที่ไม่สามารถกลับบ้านได้ แยกต่างและทำทนายกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ที่มีความต่อเนื่อง ไม่เคยถูกรบกวนหรือกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน มีลักษณะพิเศษประเภทเดียวกัน ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์ มีความเสถียร แต่ในความจริงแล้ว อัตลักษณ์ เป็นการให้ความสนใจต่อจุดเน้นบางประการที่สำคัญ หรือลักษณะสำคัญ อัตลักษณ์ คือ กระบวนการที่เป็นพลวัตรหรือเกิดขึ้นมาได้หลากหลายอัตลักษณ์ และเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และที่ถึงแม้การดำรงอยู่ของมันจะขัดแย้งกันเอง เช่น ถึงแม้ว่ามันจะถูกสร้างขึ้นและทำให้เห็นเป็นภาพแสดงตัวอัตลักษณ์ คนพลัดถิ่น ว่ามันมีลักษณะจำกัด ไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม แต่ในความเป็นจริง อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การดำรงอยู่ของ คนพลัดถิ่น ในแนวคิดของ Hall ที่เขาอธิบายถึงตัวเองว่า เขาดำรงอยู่แบบอพยพย้ายถิ่น (being a migrant) และต้องค้นหาครุ่นคิดเกี่ยวกับตัวตน จากตัวเองที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งเรียกว่า เป็นสิ่งที่ท้ายที่สุดที่เขาเป็น ซึ่งตัวตนของคนที่อยู่อย่างผู้อพยพนั้นกระจัดกระจาย จึงมีการกลับมาหาตัวเอง Hall ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ของเขา คือ อัตลักษณ์พลัดถิ่น เขาคือ คนพลัดถิ่นที่ต้องอยู่อย่างเป็นผู้อพยพ อยู่บนความแตกต่างตลอดเวลา เขาได้ค้นหาตัวเอง ที่เป็นศูนย์กลางสุดท้าย (centred at last) คือการมองในอาณาเขตของตัวเอง ที่เป็น คนพลัดถิ่นและที่แตกต่างจากคนในสังคมที่เข้าไปพักอาศัย คนพลัดถิ่นได้ถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ (marginalized) กระจัดกระจาย ไม่มีสิทธิอะไร ไม่มีความสำคัญ ณ พื้นที่ ในอาณาบริเวณ ของเขา ที่เป็นศูนย์กลางสุดท้ายของเขา Hall ได้อธิบายว่าเขา ต่ำทอต่อทุกสิ่ง เขาอิจฉาต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขา ที่เขาไม่มีสิทธิครอบครอง ณ จุดดังกล่าวซึ่งเป็น centred at last เขาได้ครอบครองพื้นที่ประเภทใหม่ และความรู้สึกนี้ได้ คืบไปข้างหน้าอย่างเสียบ ๆ กลาย เป็น อัตลักษณ์ชายขอบ (marginal identity)

อัตลักษณ์ของเขาเกิดขึ้นจากความไม่มั่นคง จากตัวตนที่แตกกระจาย ท่ามกลางสังคมที่แตกต่าง เขาสร้าง พื้นที่ของเขาขึ้นมา จากการปิด ตัวตนจริง ๆ ของเขาไว้ เขาเรียกว่าเป็นพื้นที่ ในจินตนาการ เป็นพื้นที่ ที่เก็บตัวตนที่ ไม่เคยอพยพย้ายถิ่นไปไหน Hall เรียกว่า ตัวตนในขั้นต่ำสุด

(minimal self) จากการจัดการปิดตัวตนขั้นต่ำสุด ของเขาตัวเอง ที่ Brah เสนอไว้ว่า แม้การเกิดขึ้นมาของคนพลัดถิ่นจะเริ่มต้นจากการเดินทางและเฉพาะขึ้นมาจากการเดินทาง อาจจะถูกเหมือนว่า พวกเขาย้ายถิ่น ไม่มีความมั่นคง มีจินตนาการถึงบ้านอย่างเจ็บปวด เขา ย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ ไม่สามารถ เข้าเป็นสมาชิก ภายในสังคมพักอาศัยได้ การลงหลักปักฐานจากการปิดตัวเองไว้ อยู่ด้วยความไม่มั่นคง รู้สึกว่าตัวเองกระจัดกระจาย จึงทำให้เกิดการก่อตัวตนของตนเองกับแกนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเอง และมีความสำคัญมากกว่าดังที่ Hall ถามตัวเองว่า “ตัวจริงของฉันคือใคร” (the real me)

ยกตัวอย่างจากกรณีของ Hall ของการปิดตัวเอง คือ เขาปิดตัวเอง และไม่บอกความจริงต่อคนอื่น ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องที่เขาโกหก แต่เป็นเรื่องที่เขาอธิบายได้ยาก บางครั้งอาจจะดูเหมือนเป็นเรื่องตลก ที่เขาหนีแม่ของตนเอง Hall เลือกที่จะอธิบายในเรื่องไขของการศึกษาต่อ หรือกรณีของ Brah ที่เธอหนี ความสัมพันธ์ของครอบครัวในลักษณะของศาสนา ที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และการเมืองเผด็จการ ในประเทศ Uganda Brah ปิดเรื่องนี้ไว้ แต่บอกกับผู้ที่สัมภาษณ์เธอว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วเธอจะกลับบ้านเพื่อพัฒนาประเทศของเธอ หรือหากจะอธิบายออกไปก็เป็นเรื่องยากเหลือเกินเพราะคนในสังคมที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย ก็มีภาพความเข้าใจต่อบ้านมาตุภูมิของพวกเขาแตกต่างจากความเป็นจริง

Hall เสนอว่า อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมา จากสิ่งที่เป็นสิ่งเริ่มต้นเป็นอย่างมาก ไม่มีความแน่นอน จากเรื่องราว ที่ไม่สามารถที่จะพูดออกไปได้ เป็นสถานที่ ที่อัตวิสัย ได้มาพบกับชุดคำอธิบายของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง และเขาไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ในขณะที่เดียวกัน เขาก็ต้องควบคุมตัวตน ที่อยู่พื้นที่บางแห่งอย่างตลอดเวลา (somewhere else) เขาเรียกพื้นที่นั้นว่า ชายขอบที่ซ้ำซ้อน (doubly marginalized) คือ ตัวตนของ Hall ย้ายที่อยู่ที่อื่น ๆ ตลอดเวลามากกว่าที่จะเป็นอย่างไรที่เขาเป็น หรือไม่สามารถเป็นอย่างไรที่เขาพูดจากมันออกมา (Hall 1986: 135) ไม่ว่าจะนานเพียงใด ถึงแม้จะถอนความทรงจำตนเองออกมา หรือ ถอนชีวิตของตัวเองออกมา แต่มันก็ยังคงอยู่

คนพลัดถิ่นได้ทำการปิดบางสิ่งในความคิดของตนเอง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยอพยพไปไหน และสามารถสร้างเรื่องราวเพื่อปกปิด นอกจากตัวเขาเองจะถูกกระทำให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่ที่ชายขอบแล้ว ตัวเขาเองก็กีดกันตัวเองให้เป็นชายขอบจาก สิ่งที่เขาให้ความสำคัญมากกว่า เช่น จากตำนานเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ของตนเอง ตนเองจึงกีดกันตนเองออกไปอยู่ชายขอบ จึงเรียกว่าเป็น “ชายขอบที่ซ้ำซ้อน”

Hall วิเคราะห์ อัตลักษณ์คนดำ ของเขาเอง เขาเคยคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการที่ง่าย ๆ แต่ในที่สุดก็รู้ว่า เป็นการแก้ไขปัญหา ในปัญหาที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ อัตลักษณ์คนดำ ได้พักวางอยู่บางที่ (some place) เพื่อรอ ตัวของเขาเอง Hall บอกว่า คือ "ตัวตนท้ายสุดที่เป็น" คือ "ตัวจริงของฉัน" (The 'real' me at last!) (Hall 1986: 136) ณ ตำแหน่งของ ชายขอบที่ซ้ำซ้อน

เพราะในความเป็น "คนดำ" ไม่สามารถที่จะแปรเป็นอื่นไปได้ และอัตลักษณ์ก็เป็นอัตลักษณ์ที่ไม่มีความมั่นคง ทางการเมือง ในเชิงกายภาพและวัฒนธรรม เขาจะต้องอธิบายเรื่องราวและประวัติศาสตร์ที่มากมาย ได้มีบางสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น เช่นคำบอกเล่า คำพูด ซึ่งไม่สามารถที่จะทำอย่างพื้นฐานที่ง่าย ๆ

ดังนั้น อัตลักษณ์ จึงไม่ใช่สิ่งที่โปร่งใส ไม่ใช่ ข้อเท็จจริง ที่สำเร็จลงแล้ว หรือเป็นภาพที่แสดงแทนความจริง แต่ อัตลักษณ์ คือ การผลิตที่ไม่เคยสมบูรณ์ มันเป็นวัฒนธรรม ที่อยู่ในบริบทของอำนาจ, ผู้รู้ และความเป็นสิ่งแท้ (authenticity) แต่การประกาศหรือการเขียนนั้นถูกระงับในสถานการณ์, สถานที่, วัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นอย่างมาก และตลอดเวลาที่เราพูด ในบริบท คือการวางหรือกำหนดตำแหน่งแห่งที่ (Hall 1990: 222)

ดังนั้นความคิดที่มีเกี่ยวกับตัวตน (self) โดยตลอดเวลาแล้วคือเรื่อง ที่แตงขึ้นมา เป็นการปิด (closures) ประเภทหนึ่ง ที่เรียกร่องการสร้าง ชุมชน ในการจำแนกลักษณะต่าง ๆ เช่น ชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ครอบครัว และ ความเป็นเพศ เป็นต้น มันคือสิ่งบ่งชี้ปิด โดยการกระทำทางการเมืองจากการเคลื่อนไหว พรรคการเมือง ชนชั้น หรืออื่น ๆ ดังนั้นอัตลักษณ์ถูกสร้างข้ามความแตกต่างและอยู่กับการเมืองของความแตกต่าง

การเกิดขึ้นมาของคนพลัดถิ่น มาจากการปะทะประสาน (articulate) กันระหว่างการสร้างระดับช่วงชั้น (hierarchies) ของการครอบงำ (domination) และการเป็นผู้ถูกครอบงำ (subordination) (Brah 1996: 198) การอธิบายกรอบแนวคิด คนพลัดถิ่น ที่จำกัดตัวอยู่ในประวัติศาสตร์ เช่น การสื่อความหมายถึงต้นกำเนิดที่แท้จริงของเขา/ชุมชน/ชาติพันธุ์ เป็นเพียงจินตนาการ และตำแหน่งแห่งที่ของตัวตน (subject) จึงเป็นสิ่งที่นึกคิดขึ้น เป็นสิ่งสมมติ (assumed) ที่ถูกสร้างขึ้น (Brah 1996: 198)

1.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์พลัดถิ่น กับ บ้าน (home) การเป็นส่วนหนึ่ง (belongings) และชาติ (nation)

ประสบการณ์ของผู้ลี้ภัย ผู้ที่ถูกเนรเทศ ผู้ที่หนีจากสังคมที่บ้านเก่า หรือ ณ ที่นี้ เรียกว่า คนพลัดถิ่น เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ จินตนาการถึงชุมชน และชุมชนที่จินตนาการก็เป็นเพียงแค่อัตลักษณ์ (symbolic) ที่มีความจริงอยู่น้อยมาก ๆ ในแง่นี้ Hall ได้รวมถึง ชุมชนที่ถูกคนอื่น จินตนาการถึงชุมชนของคนพลัดถิ่นด้วย คนพลัดถิ่นได้อธิบายถึงเหตุผลการย้ายถิ่น ก็มีเงื่อนไขที่ชัดเจนของการดำรงอยู่ของมัน ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่จริงบนโลกร่วมสมัย แต่ การพลัดถิ่น ณ ที่นี้ ไม่ได้แค่สำคัญเพียงแค่ว่าเป็นปรากฏการณ์ ของการเดินทางในเชิงกายภาพ แต่เป็นการเดินทางของผู้ที่รู้สึกสูญเสีย พ่ายแพ้ เป็นการเดินทางในแง่ของจิตใจ

อัตลักษณ์ในสถานการณ์คนพลัดถิ่น คืออัตลักษณ์ที่ซับซ้อน มีความสัมพันธ์ที่เคียงข้างไปกับความคิดที่มีต่อบ้าน โดย บ้าน มี “สถานะในเชิงนามธรรม” ด้วยเหตุนี้คนพลัดถิ่นมีลักษณะที่ไม่เหมือนใครอื่น ไม่เหมือนกลุ่มพวกพ้องตนเองที่บ้านเกิด และไม่เหมือนกลุ่มคนท้องถิ่นที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย และอัตลักษณ์พลัดถิ่น คือการที่พวกเขาได้หันไปหาสิ่งอื่น ศูนย์กลางอื่น (Hall 1999: 2) เรื่องเล่าอื่น ๆ และการเกิดขึ้นมาของตัวตน (self) พลัดถิ่น ผ่านการปะทะ และผ่านความแตกต่าง ซึ่ง กรอบแนวคิด diaspora วางอยู่บนสายพาน (binary) ของความแตกต่าง และความแตกต่าง คือ พื้นที่ ของการสร้างชายแดนเพื่อกีดกัน โดยที่คนอื่นเป็นผู้สร้างมันขึ้นมา และมันทำให้เกิดการ จำกัด หยุดนิ่ง คนพลัดถิ่นคือ ความเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม ระหว่างการอยู่ภายใน กับ การเป็นสิ่งภายนอก แต่มันกลับถูกโยงประสานลักษณะเข้าด้วยกัน เป็นการประสานให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่น

ในความสัมพันธ์ ณ บ้านที่เข้าไปอยู่อาศัย บ้าน ที่เข้าไปอยู่อาศัยที่เป็นจริงในเชิงกายภาพ พวกเขาอยู่อย่างกระจัดกระจายหรือรวมเป็นกลุ่มอย่างหลวม ๆ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ ที่เป็น ชุมชนจินตนาการ คือ พื้นที่ลักษณะหนึ่ง เรียกว่า พื้นที่พลัดถิ่น (diaspora space) และสร้างให้เกิด ชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่ บนความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่สัมพันธ์ หรืออีกคำพูดหนึ่งนั่น คำว่าชนกลุ่มน้อย คือ การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ ที่ไม่ใช่แค่เพียงสัมพันธ์กับชนกลุ่มใหญ่ แต่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในเชิงของการ

แข่งขัน และภายในคน ๆ หนึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งชนกลุ่มน้อย และชนกลุ่มใหญ่ ด้วยในเวลาเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดในลักษณะสัมพันธ์ แบบนี้ก่อตัวอัตวิสัย (subjectivity) ตัวตนปัจเจกของพวกเขา ในลักษณะของความสัมพันธ์ของตำแหน่งแห่งที่ ของปัจเจก

ซึ่งความสัมพันธ์ต่อตำแหน่งแห่งที่นี้ ถูกสร้างขึ้นมาด้วยการอ้างอิงกับกลุ่มหลัก ๆ ใน สังคมพักอาศัยและหรือสังคมที่พวกเขาเดินทางผ่าน และ ท่ามกลางคนพลัดถิ่น ที่หลากหลายกลุ่มที่อยู่ร่วมกัน แต่ Brah ไม่ต้องการเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่ เธอเสนอให้ เรียกว่า ชนกลุ่มที่มีอำนาจและชนกลุ่มที่ด้อยอำนาจ (majority and subordinate) คือความสัมพันธ์ของการขึ้นอยู่กับผู้อื่นที่มีความสำคัญกว่า หรือครอบครองตำแหน่งแห่งที่ที่ครอบงำผู้อื่นกับผู้ที่อยู่ใน ตำแหน่งแห่งที่ของการถูกครอบงำ

จากความสัมพันธ์ที่ Hall เน้นย้ำว่า เขาอยู่ ดำรงอยู่ด้วยการเป็นผู้อพยพเข้าอังกฤษและ อยู่ท่ามกลางความแตกต่าง อัตลักษณ์ของเขาก่อตัวขึ้นมาจากการปิดตัวเอง แล้วเข้าสู่แกนอื่น ศูนย์กลางอื่น ดังนั้นการก่อตัวของอัตลักษณ์จึงสัมพันธ์กับแกนของ อำนาจของการจัดประเภท ให้เป็น ชนกลุ่มที่มีอำนาจ/ชนกลุ่มที่ด้อยอำนาจ ในลักษณะของการแข่งขันในเชิงปัจเจกและสังคม

ผู้ศึกษาต้องการแสดงให้เห็นว่า การปิดตัวเอง นำไปวางพักอยู่ในพื้นที่ ที่เรียกว่า ตัวตน ที่เล็กที่สุด หรือตัวตนในขั้นต่ำสุด จึงทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์กับแกนอำนาจอื่นขึ้นมาได้ ในคำพูด ของ Hall ที่อธิบายว่า เป็นการไปหาศูนย์กลางอื่น เรื่องราวอื่น

ความสัมพันธ์ ณ บ้านที่อยู่อาศัยจริงในเชิงกายภาพนั้นรองรับ บ้านในจินตนาการ เป็นการตอบรับกันอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งขัดแย้งกับตนเอง ระหว่างความหวัง ความปรารถนา กับการเป็นจริง ได้ และขัดแย้งกับคนภายในกลุ่มผู้พลัดถิ่น ผู้อพยพ ผู้ที่ถูกเนรเทศ ทั้งในเชิงปัจเจกและโดยส่วนรวม และขัดแย้งกับคนในท้องถิ่นที่เข้าไปพักอาศัย

ความสัมพันธ์ ณ ท้องถิ่นที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย ทั้งโดยภายในกลุ่ม นอกกลุ่ม และ ระหว่างต่อปัจเจก เป็นความสัมพันธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับชายแดน ถึงแม้พวกเขา ได้ ข้ามพรมแดนรัฐชาติ และพยายามกลืนเข้าไปสู่สังคมใหม่ ด้วยอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่นั้น แต่ชายแดน นอกเหนือจากที่มันเป็นเป็นความหมายในเชิงนามธรรม ที่ยึดเหนี่ยว หรือขีดเส้น บ่งชี้ ภูมิศาสตร์ กายภาพ เพื่อแบ่งแยกแล้ว ชายแดนยังแปรเปลี่ยนไปเป็นความหมายนามธรรมที่ฝังจารึกไว้กับร่างของผู้ที่ย้ายข้ามมันเข้าไปสู่อีกโลกหนึ่ง ถึงแม้พวกเขาจะข้ามมันผ่านพ้นไปแล้ว แต่ชายแดนไม่เคยหายไป ซึ่งจะบรรยายในหัวข้อถัดไป

1.3.3 อัตลักษณ์พลัดถิ่นและชายแดน ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ กับบ้านที่เข้าไปอยู่อาศัย

ด้วยเหตุที่ อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์กับชายแดนและเมื่อชายแดนซึ่งในความเป็นจริงแล้วเป็นสิ่งนามธรรมที่ยึดเยียดลงบนภูมิศาสตร์กายภาพ ส่วนคนที่ข้ามมันไป จึงเกิดอัตลักษณ์ชายแดน ที่ชายแดนถูกผนึกฝัง (embodied) กับร่างกาย ลักษณะดังกล่าว คือ ชายแดนได้เปลี่ยนข้ามผ่านสภาพมาสู่ความหมายเชิงนามธรรม

ในกรณีนี้ Brah ได้อธิบายโดยยกประสบการณ์ของเธอเป็นตัวอย่างว่า คนพลัดถิ่น ถูกจัดประเภทจากการมอง เช่น คนในท้องถิ่นเมื่อเห็นเธอที่มีลักษณะเป็น Asian ถึงแม้ เธอ คือ พลเมืองของ Uganda แต่เธอไม่ดูเหมือนคนในท้องถิ่น การมองหรือลักษณะที่ดูเหมือนใคร ถูกใช้เพื่อการควบคุมปกครองโดยรัฐบาล Ugandan ที่กีดกัน คน Asian อื่น ๆ ที่เข้าไปอยู่ใน Uganda และอีกสถานการณ์หนึ่ง เมื่อเธอได้ไปอยู่ที่อังกฤษ จาก การที่เธอเคยบอกว่า เธอคือ Ugandan เชื้อสาย Indian แต่ที่อังกฤษ เธอถูกเรียกว่า Paki เธอบอกถึงความรู้สึกที่สูญเสียหายไป (loss) เธอเก็บมันไว้ไม่ได้ต่อต้าน ถึงแม้เธอจะถูกถามถึง อัตลักษณ์ของเธอ ถึงแม้เธอได้ตอบออกไป แต่คำอธิบายไม่สามารถลดลักษณะของความเป็น Paki ให้มาเป็น Indian หรือ Ugandan ในเรือนร่างของเธอได้ ถึงแม้จะมีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่สามารถลดการถูกมองและจัดประเภทโดยการมอง ให้เธอเป็น คนพลัดถิ่น ไม่สามารถเป็น อย่างที่พวกเขาหรือเธอเชื่อหรือที่คิดว่าเป็น

จากตัวอย่างจากชีวิตของ Hall เขาได้ศึกษาการเมือง ในการค้นหาว่า เขาเป็นคนดำ (I am 'Black') เขาสร้างสถานะบนตำแหน่งแห่งที่ของ คนดำ เป็นการตระหนักรู้ต่อตนเองโดยผ่านความแตกต่างของเขากับคนอื่น ๆ ซึ่งเขารู้สึกว่ามีสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับเขาเป็นอย่างมาก หมายความว่า ในสิ่งที่เขาไม่อยากเป็น คือ "คนดำ" แต่การนิยามตัวของเขา มันชัดเจน ว่าสีผิว ของเขานั้นตรงข้ามกับคนเวดล้อมในสังคมที่เข้าไปอยู่อาศัย Hall ยอมรับว่าเขาประเมินความสำคัญของปัญหาประการนี้ต่ำเกินไป สิ่งที่เกิดขึ้นทางการเมืองของ "คนดำ" เป็นสิ่งที่แก้ไขยากเป็นอย่างมาก เช่นการเมืองของการที่ประชาชนจะสามารถประกอบสถานะของตนเอง ขึ้นมาในเชิงกายภาพ ของการมีอัตลักษณ์คนดำ (Hall 1986: 136)

อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ ขณะที่คนพลัดถิ่นได้เข้าไปอยู่ในสังคมอื่น ดูเหมือนมี บางสิ่งที่สามารถใช้กีดกันพวกเขา โดยใช้ ความเหมือน/ความต่าง โดยเฉพาะลักษณะที่ถูกแสดงออกมาทางกายภาพและเห็นด้วยตา และหรือ สำเนียง การแต่งกาย ที่มาที่ไป

ความเหมือน/ความต่าง คือชายแดนและชายแดน อยู่บนีกรอบร่างกาย เสียง สิ่งที่แสดงออกถึงที่มาของพวกเขา

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับชายแดน คือกระบวนการของถักทอประสาน ความคิดในเชิงการเมืองของตำแหน่งแห่งที่ ที่พวกเขาอยู่ สถานที่ (site) ที่เป็นจุดตัดกัน ชายแดน และ/หรือ ตำแหน่งแห่งที่/การย้ายตำแหน่งแห่งที่ ซึ่งจุดตัดนี้ได้รับอิทธิพลจากเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และกระบวนการเชิงกายภาพ (Brah 1996: 208) เป็นสถานที่ ที่ตัวตน ครอบครองหลายตำแหน่งท่ามกลางการเสียดสี แข่งขัน เป็นสถานที่ของการประกาศความเป็นตัวตน และการปฏิเสธตัวตนและคนอื่น เป็นสถานที่ที่เป็นทั้งการยินยอมและการปฏิเสธ ป้องกัน แต่ก็มีการประสานกัน ซึ่งรูปแบบอาจจะแสดงให้เห็นในรูปของการปฏิเสธในชื่อของ ความเป็นสิ่งแท้หรือความบริสุทธิ์ (purity) และธรรมเนียมประเพณีของคนดั้งเดิม ที่สะท้อนกลับไปยังชุมชนดั้งเดิม การที่จะสามารถทำความเข้าใจพวกเขาที่เป็นคนพลัดถิ่นได้ จะต้องทำความเข้าใจกรอบแนวคิดชายแดนและอัตลักษณ์ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ชายแดน คือ สิ่งที่ชี้ชัด เป็นเส้นที่แยกสังคม วัฒนธรรม และพื้นที่เชิงกายภาพ เป็นอาณาเขต ที่สร้างขึ้นเพื่อมาปกป้องภายใน และต่อต้านผู้อยู่ภายนอก การสร้างแนวชายแดนจึงเป็นการสร้างคนที่อยู่ภายนอกไปด้วย (outsiders) หรือเป็นการสร้างความเป็นอื่น (the other) คนต่างด้าว (Brah 1996: 198)

สิ่งที่ติดตามมากับชายแดนภายหลังจากการสร้างและการยืนยันของความมีชายแดน ก็คือ ชายแดนทำให้เกิดความแบ่งแยก มี กฎที่สลักจารึก ชัดขวางไม่ให้เกิดการล่วงละเมิด (transgression) เป็นอาณาบริเวณของการกลัวความเป็นอื่น และกลัวตัวเอง เป็นสถานที่ที่อ้างถึงความเป็นเจ้าของ เป็นการปักหลักทั้งแข่งขันปกป้อง ป้องกัน และการสู้เพื่อเอาชนะเหนือเส้นแบ่งแดน

ในลักษณะของชายแดน ที่เป็น อุปมา (metaphor) ทางจิตวิทยา เพศ จิตวิญญาณ ชนชั้น และการเหยียดเชื้อชาติ ดังนั้นชายแดนจึงเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมของประสบการณ์ในการอยู่อาศัยและความเป็นอัตวิสัย/อัตลักษณ์ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น ชายแดนคือ คืออุปมา เป็นเพียงนามธรรมของความจรรูปรธรรม คือส่วนหนึ่งของปฏิบัติการของวาทกรรมของความเป็นวัตถุ (materiality) ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และชายแดนที่เป็นอุปมาเองก็สามารถเสริมให้มีการฉีกฝัง (inscriptions) อำนาจ ผนึกชุดคำอธิบายที่มี

ลักษณะเฉพาะ โดยฝังไว้กับวัตถุที่ถูกแสดง ที่ซึ่งอุปมาลอยเหนืออยู่ เช่น คนดำ คน Paki คน Asian Indian

ในความเป็นจริงก็คือ ชายแดนจะมาจากการสะท้อนลักษณะสำคัญ หรือลักษณะเฉพาะกับชายแดนประเภทอื่น ๆ หรือกับชายแดนอื่น และรวมถึงประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่ถูกแบ่งแยก ถูกทำให้สูญเสียบ้าน ถูกเนรเทศ ก็ทำให้เกิดชายแดนได้ คือ ชายแดนถูกสร้างและยืนยันความมีของมันจาก ความเหมือน/ความต่าง นั่นเอง

และร่างกายก็ถูกจัดใช้เป็นเครื่องแสดงสถานะของการข้ามชายแดน เช่น ชายแดนถูกแสดงผ่านรูปธรรมของ สัญลักษณ์บนเรือนร่างหรือร่างกาย ผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองที่มีอคติทางชาติพันธุ์ ได้ใช้การมองและลักษณะ (looks) เพื่อขีดเส้นแบ่งชายแดนได้ ทั้งนี้การมองจึงเป็นการเหยียดเชื้อชาติ (racialized) อีกประเภทหนึ่ง ต่อคนที่มีความแตกต่าง หรือการปิดกั้นปกป้องชายแดนและผลักให้คน เหล่านั้นแตกต่างกัน และอยู่อย่างแตกต่าง ดำรงชีวิตแตกต่าง และการถูกมองคือเงื่อนไขที่สำคัญของการปรับตัว เพื่อให้พ้นจากการกีดกัน กดขี่ แบ่งแยก เพื่อที่จะเข้าสู่สังคมที่ทำให้เหมือน ๆ กันกับคนในท้องถิ่น (Brah 1996: 203)

ชายแดนที่สร้างกีดกันภายในกับภายนอกนั้น เกิดขึ้นและทำงานอย่างคลุมเครือ เพราะในท้ายที่สุดแล้ว มันไม่ได้แยกความแตกต่างให้ออกจากกันเด็ดขาด แต่มันเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกยกขึ้นเชิงซ้อน (double up) เป็นสถานที่สำหรับเปลี่ยนผ่าน (place de passage) หมายความว่าตลอดเวลา มันก็คือ ความสัมพันธ์ของตำแหน่งแห่งที่ และมันลื่นไหลเหมือนกับ spectrum ที่ไม่มีที่สิ้นสุดหรือไม่มีจุดเริ่มต้น อัตลักษณ์ชายแดน จึงเหมือนกับ ความหมายที่ลื่นไหล (slippage) และ ความหมายที่เหลืออยู่จึงเหมือนกับเรื่องเพ้อฝัน หรือเป็นจินตนาการ และถูกหลอนหลอก ของการขาด (lack) เข้าไม่ถึง หรือการเข้าถึง (access) แต่ไม่สามารถจับหรือยึดอัตลักษณ์เอาไว้ได้ (Hall 1999: 7)

1.3.4 อัตลักษณ์พลัดถิ่น กับความสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ความรู้สึกเจ็บปวด ความรู้สึกที่ตัวตนแตกกระจาย สูญเสีย พ่ายแพ้ ของผู้ถูกเนรเทศ ผู้ถูกบังคับย้ายถิ่น หรือหนีสังคมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งจากความเกลียดและความกลัว เหล่านี้เป็นเหตุให้พวกเขาต้องไปอยู่ในสังคมประเทศอื่น ความสามารถที่จะอยู่ได้ ทั้งในเชิง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

การเมือง ทั้งในเชิงปัจเจก และสังคม ได้เรียกร้องให้พวกเขาพยายามติดตั้งตัวเองลงบนบ้าน ที่เข้าไปอิงแอบ ผนวกเรื่องราวของตัวเอง ของกลุ่ม เข้ากับ เรื่องราวที่ได้รับความยอมรับ ตูน่าเพื่อถือ หนักแน่น เช่น การอธิบายถึงชาตินิยม การยึดครองความเป็นชนกลุ่มน้อยที่เป็นคู่ตรงข้ามกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจ เพื่อสอดคล้องกับแนวทางของสากล ที่เห็นใจต่อผู้สูญเสีย ซึ่งในคำอธิบายนั้นก็มีความเป็นเหตุเป็นผล แต่ไม่ใช่เพียงแค่นั้น เพราะในสถานการณ์คนพลัดถิ่น เขาได้ใช้มันมากกว่านั้น เพราะมันเป็นการ สร้างความเป็นส่วนรวม สร้างความรู้สึกที่ทำให้คนที่เจ็บปวดได้หลอมรวมกัน รู้สึกถึงการมีกันและกัน เป็น สมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่ง เขา/เธอ องค์กรส่วนรวม ได้พยายามที่จะทำให้ตนเองรู้สึกถึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมท้องถิ่นที่เข้าพักอาศัย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของการปรับความเหมือน/ความต่าง ระหว่าง คนที่เข้าไปอยู่อาศัยกับคนในท้องถิ่น ที่ทำให้สามารถเปิดเสียง (voice) ของคนที่กระจัดกระจาย สูญเสีย พลัดถิ่น ลักษณะของส่วนรวมได้เป็น ตัวแทนของปัจเจกที่เข้าไปอิงแอบ ซึ่งเครื่องมือ อาจจะเป็น บ้านในจินตนาการลักษณะต่าง ๆ เช่น บ้านในลักษณะที่เป็นชาติ บ้านที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคมเดิม

แต่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างราบเรียบ อาจจะมีทั้งคนที่ยอมรับและคนที่ถูกกำราบให้จำนน ให้กลายเป็นสภาพมาดุมเหมือน ๆ กัน แต่ความเป็นจริงแล้ว คนพลัดถิ่นมีความแตกต่างกัน มีความเป็นมนุษย์ที่หลากหลายที่ต้องแข่งขันกันในพื้นที่ (contested spaces) โดยที่ถึงแม้พวกเขาจะสื่อความหมายพื้นฐานที่ให้ความเคารพ หรือยอมรับในความเป็นส่วนรวมหรือสังคม (collective) เช่นการสร้าง คำว่า "เรา" ขึ้นเพื่อเป็นกระบวนการที่ทำให้ดูเหมือนเป็นกลาง ๆ แทนลักษณะของกลุ่มคน หรือเพื่อใช้ร่วมกัน ทำให้คนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเดียวกัน แต่คำว่า "เรา" มีความหมายแฝงอยู่ว่า เมื่อเกิดขึ้นมาก ก็จะมีทั้งผู้ที่มีอำนาจมากขึ้นและผู้ที่ถูกลดอำนาจลง ซึ่งยังคงเป็นที่น่าสงสัยว่า ใครคือ "เรา" ใครคือ "คนอื่น" จากการสร้างคำว่าเรา (Brah 1996: 184) ขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่แปลก ที่มีการสร้างประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าที่ถูกแสดงออกมาเพื่อสื่อความหมายของตัวตนและกลุ่ม และสามารถลื่นไหล และปรับเปลี่ยนได้ หรือสร้างขึ้น ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ เกิดขึ้นโดยภาวะความสัมพันธ์ (relationality) เป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เปลี่ยนระหว่างความเหมือนและความต่าง ที่เกิดขึ้นระหว่างการติดตั้งตัวเองสู่การเข้าเป็นพวก (Brah 1996: 183) อีกคำอธิบายหนึ่งนั้น พวกเขาอยู่บนลักษณะของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่แตกต่างกันที่เกิดขึ้นมาภายใน โดยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ด้วย และ อาจจะมีการประดิษฐ์ประเพณีขึ้นใหม่ โดยอธิบายยึดเหี้ยมว่า มันถูกถ่ายทอดมาตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง จากต้นกำเนิดที่มาจากตำนานเล่าสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

1.4 การปรับแนวคิดของ Avtar Brah และ Stuart Hall มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาภาคสนามในระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547 ที่ค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าสาเหตุหลักของการย้ายเข้ามาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย เพราะความไม่สงบจากความขัดแย้งภายใน รัฐคาเร็นนี อันเนื่องมาจากการต่อสู้ระหว่างกองกำลังของคาเร็นนี กับรัฐบาลพม่า นอกเหนือจากการย้ายถิ่นเพราะเหตุสงครามแล้ว ยังมีการย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทยเพราะสาเหตุอื่น ๆ เช่น คนจากรัฐคาเร็นนีได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาที่ทันสมัย เช่น ระบบการศึกษาที่จัดสอนภายในค่ายผู้ลี้ภัย ระบบสาธารณสุข การรักษาโรคภัยเจ็บไข้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่ทันสมัย ความเจริญด้านการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน เหล่านี้ก็มีผลที่ทำให้ มีคนอีกจำนวนหนึ่งย้ายเข้ามาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย

ที่สำคัญผู้ลี้ภัยที่ย้ายถิ่นจากสงคราม ผู้ศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าพวกเขา มีทางเลือกอื่น ๆ ที่จะไม่เดินทางเข้ามาอาศัยภายในค่ายผู้ลี้ภัยโดยตรง หรือโดยทันที เช่น เลือกที่จะอพยพอยู่ให้ไกลจากความขัดแย้งของทุกกลุ่ม เช่น ในป่า หรือพื้นที่ห่างไกลออกไป แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีผู้ลี้ภัยที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัยอย่างไม่มีทางเลือก ดังนั้นควรให้ความสนใจว่าพวกเขาได้เดินทางและมีประวัติศาสตร์ของการเดินทางจนมาถึงค่ายผู้ลี้ภัย ที่แตกต่างหลากหลาย ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบแนวคิดของ Brah และ Hall ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ กลุ่มผู้ลี้ภัยคาเร็นนีในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1.4.1 กรอบแนวคิดเรื่อง บ้าน

เรื่องราวของชีวิตคาเร็นนีเริ่มต้นจากการเดินทางที่มาจากความสูญเสียบ้านที่พักอาศัย ซึ่งไม่ใช่แค่ในความหมายถึงการสูญเสียเพียงแค่นอนในเชิงสิ่งก่อสร้าง ผู้ศึกษาได้รวมความหมายถึงบ้านที่เป็นสังคมในชุมชนที่เขาจากมาด้วย การเดินทางออกมาของคาเร็นนี น่าจะสามารถนิยามได้ว่า พวกเขา ได้ถูกกระทำให้สูญเสียบ้านและสังคมในบ้านที่พักอาศัย ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ถูกทำลายไว้

³ ผู้ศึกษาไม่ต้องการเรียกชื่อเป็นการเฉพาะถึงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และมีกลุ่มผู้ที่ขัดแย้งค่อนข้างหลากหลาย โปรดดู บทที่ 2 ซึ่งได้บรรยายรายละเอียดเป็นมาของความขัดแย้งไว้พอสมควร

นาเลือกสวน ชาติสิ่งที่จะประกอบชีวิตให้อยู่ดีได้ แต่พวกเขา ก็มีทางเลือกในการเดินทางที่หลากหลาย เช่น หลบซ่อนในป่า ย้ายเข้ามาอาศัยในชุมชนไทย เป็นแรงงานรับจ้างผิดกฎหมาย หรือย้ายไปเรื่อย ๆ ในที่นี้ Brah ได้เสนอไว้ว่า การย้ายถิ่น มีความไม่แน่นอน ไม่ลงตัว และดูเหมือนว่าไม่มีการตั้งถิ่นฐานชัดเจน แต่ในความจริงแล้ว เป็นการเดินทางที่มีการลงหลักปักฐานอยู่ตลอดเวลา ดูเหมือนไม่มีสถานที่ แต่มีสถานที่ชนิดหนึ่งที่ Brah อธิบายว่าเป็นสถานที่พลัดถิ่น ปรับเปลี่ยนได้ ยืดหยุ่น และสัมพันธ์ตลอดเวลา (Brah 1996: 182) และภายใต้เงื่อนไข ของ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่สัมพันธ์กับพวกเขาไม่เหมือนกัน ผู้ศึกษาสนใจว่า การย้ายออกจากบ้านด้วยความสูญเสีย ในลักษณะที่แตกต่างกัน ได้สะสมประวัติศาสตร์ตนเองในเชิงปัจเจกและส่วนรวม เช่น ครอบครัว ชุมชน และสร้างการก่อตัวขึ้นมาเป็นคนพลัดถิ่นที่แตกต่างกัน

เมื่อคนคาเรนนีได้เข้ามาพักอาศัยในค่ายผู้ลี้ภัย พวกเขา มีความแตกต่างกันจากที่มาจากที่หลากหลาย และหลายกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ๆ ในกลุ่มผู้ใช้ภาษากะเหรี่ยง ท่ามกลางความหลากหลายมีทั้งความเหมือนและความต่าง พวกเขาต้องพยายามอยู่รอดให้ได้ในสถานการณ์ของความอดอยากและความรู้สึกที่เพิ่งสูญเสียบ้านและคนที่รัก ความสับสนกังวลกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาอย่างท่วมท้นภายในค่ายผู้ลี้ภัย

จากประสบการณ์ของ Hall และ Brah ได้แสดงให้เห็นว่า ในสังคมที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย คนพลัดถิ่น ไม่สามารถที่จะเป็นตนเองได้ เพราะมีวาทกรรม ยัดเยียดความเป็นจริงผ่านคนพลัดถิ่น พวกเขาต้องเข้าไปพัวพัน กับการถูกจัดประเภท ในความสัมพันธ์ของการ ครอบงำและถูกครอบงำ (Brah 1996: 192) เกิดการแบ่งแยก และหากจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจำเป็นจะต้องปรับแต่งเรื่องราวตนเองให้เป็นภาพแสดงแทน ความสัมพันธ์ที่มาจาก การแบ่งแยกและครอบงำ เกิดมายาคติที่มีจินตนาการถึงบ้าน อันเป็นที่มาของพวกเขาโดยคนในท้องถิ่นที่คนพลัดถิ่นได้เข้าไปอยู่อาศัย ซึ่งเป็นบ้านที่ไม่มีอยู่จริง (Hall 1986: 183) แต่ถูกทำให้เป็นประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริงที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Brah 1996: 192) ผ่านกาลเวลา คนพลัดถิ่นจึงรู้สึกที่อิหลักอิเหลื่อ ระหว่างจินตนาการถึงบ้านที่ไม่สามารถที่จะกลับไปได้ และต่อรองกับชุมชนจินตนาการของบ้านที่ถูกยัดเยียดให้จากคนที่มีอำนาจมากกว่า

ในกลุ่มคนคาเรนนี เมื่อเข้าไปอยู่ในค่ายฯ ได้มี การจัดระเบียบและสถาบันรองรับการเข้ามาของพวกเขา โดยกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง วัฒนธรรม และเป็นชนชั้นนำ ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่

มีอำนาจมากกว่าชาติพันธุ์อื่น คือ คะยาห์ และกะเหรี่ยงสกอร์ ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ทั้งหมด 12 กลุ่ม และกับกลุ่มคนในท้องถิ่นประเทศไทยใกล้เคียงกับค่ายผู้ลี้ภัย

ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการติดตั้งตัวเองเข้าไปในบ้าน ภายในค่ายฯ ทั้งนี้โดยพวกเขาได้รู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นนั้น และเกิดความขัดแย้งอิหลัก อิเหลื่ออย่างไร ในจินตนาการถึงบ้านในอดีตที่ไม่มีอยู่จริง และบ้านในจินตนาการถึงชุมชนจากคนอื่นถึงชุมชนท้องถิ่นตนเองอย่างไร ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยกคนที่ไม่ใช่พวก หรือปรับตัวเองเข้ากลุ่มไม่ได้ หรือเป็นความสัมพันธ์ที่ทั้งกีดกันออก หรือพยายามเข้าเป็นพวก และเรียกร้องหรือยึดเยียดบังคับให้เข้าพวก ผ่านวาทกรรมอะไร

ในกรณีของการเรียกร้องเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ในลักษณะหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นผู้ลี้ภัยคาเร็นนี้ ได้ผลิตสร้างบ้านที่หมายถึง "ชาติ" ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า พวกเขา ทั้งในนามของความเป็นส่วนรวม และปัจเจก ได้ผลิตสร้างเครื่องมืออะไรในการสร้างบ้านในความหมายถึงชาติ เช่น การแต่งกาย ประเพณีประติษฐ์ ฯลฯ การเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างอิหลักอิเหลื่อ เช่น ในบางครั้งเข้าไปเสริมชาตินิยมคาเร็นนี้ให้เข้มแข็งขึ้น แต่ในบางครั้งก็กลัว ปฏิเสธ ถูกกีดกันต่าง ๆ ในกรณีของการเข้าไปเสริม มันทำให้เขาเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของบ้านและเพื่อที่จะเปิดเสียง (Voice) ในฐานะของส่วนรวมอย่างไร รูปแบบอะไร

สุดท้ายในหัวข้อบ้านผู้ศึกษาต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บ้านที่หลากหลายที่ซ้อนเหลื่อมกัน บ้านมาตุภูมิ หรือที่เรียกว่าบ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Brah 1996: 243) บ้านในความหมายถึงชาติคาเร็นนี้ และบ้าน ที่อยู่อาศัยจริง ว่าเกิดความขัดแย้งลักษณะของการสร้างและเสริมอำนาจ จากการประกาศบ้านจินตนาการประวัติศาสตร์ และบ้านในจินตนาการถึงชาติคาเร็นนี้ นั้นเป็นอย่างไร

ทั้งนี้เพื่อที่ผู้ศึกษาจะสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนพลัดถิ่นผู้ลี้ภัยคาเร็นนี้ ประกอบตัวตนของตนเองขึ้น บนความหลากหลายของวัตถุและจินตนาการ ที่สัมพันธ์กับ กลุ่มอำนาจภายในชุมชนพลัดถิ่น และอำนาจที่มาจากชุมชนในประเทศไทย แต่การที่จะสามารถติดตั้งตนเอง หลักการประกอบสร้างตนเองได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของบ้านในสามลักษณะ ซึ่ง อยู่ในข้อถัดไป

1.4.2 กรอบแนวคิดเรื่องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

การเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาเมื่อพวกเขาสามารถที่จะติดตั้งตนเองได้ในชุมชนพลัดถิ่น แต่ที่สำคัญก็คือเกิดขึ้นบนท่ามกลางอะไร เช่น เมื่อพวกเขาอยู่ท่ามกลางความแตกต่าง มีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ทั้งความแตกต่างทางกายภาพ และในเชิงนามธรรม เช่น ที่มาประวัติศาสตร์จากการเดินทาง ดังนั้นสำหรับการนำกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาคนพลัดถิ่นคาเรเนียนี้ภายในค่ายผู้ลี้ภัยนั้น จะต้องระวางว่า ผู้ลี้ภัยจากรัฐคาเรเนียนั้นไม่ได้มีแบบประเภทเดียว⁴ ในกรอบแนวคิดเรื่องการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพลัดถิ่นได้นั้น คำนี้เรื่อง การเข้าเป็นส่วนหนึ่งได้ แต่ระหว่างการเข้าเป็นหรือกลายเป็น ก็มีความลึกลับอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่การเข้าเป็นก็เปรียบจากความไม่สามารถเป็นได้ทั้งหมด ซึ่ง มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ เช่น ขณะที่มีการสร้างชาติคาเรเนียนี้ผ่านการสอนและบังคับใช้ภาษา ก็มีภาษาอื่นที่ถูกกีดกันการใช้ หรือไม่สนับสนุน หรือ ถูกทำลายการสืบทอดภาษาในเชิงมรดกระหว่างรุ่นคน หรือการสร้างชาติผ่านการแต่งกายก็เกิดการกีดกันการสวมใส่เสื้อผ้าที่ไม่ได้รับการยอมรับออกไป เช่น เขี้ยวคหยาม ซึ่งเป็นกระบวนการของการกำราบวัฒนธรรมที่ไม่สามารถนำเข้ามาติดตั้งเป็นวัฒนธรรมชาติได้ การสร้างชาติของคนพลัดถิ่นนั้น พวกเขาต้องการองค์กรที่คล้ายโฆษณาเพื่อเปิดเสียง ของพวกเขาสู่เวทีการเมืองในระดับสากลเพื่อเป็นการเสริมอำนาจให้แก่การต่อสู้กับรัฐบาลพม่า

⁴ เช่น ไม่ใช่ทุกคนที่ถูกบังคับให้ไม่มีทางเลือก และต้องหนีตายเข้ามาอยู่ในค่าย ถึงแม้จะมีคนจำนวนหนึ่งที่เป็นเช่นนั้น แต่มีอีกจำนวนมากที่แตกต่าง และการสรุปเช่นนี้ อาจจะทำให้การศึกษาชีวิตพวกเขาพรั่นและไม่เป็นจริงได้ ซึ่งในเนื้อหาบทที่สองจะมีรายละเอียดกล่าวถึง

1.4.3 กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์พลัดถิ่น

จากประสบการณ์ของ Hall ที่เขามีความขัดแย้งทั้งจาก บ้านเดิมที่ Jamaica และ อังกฤษ กรณีของ Jamaican นั้น Hall ถูกจัดประเภทได้ว่าเป็นคนผิวสีน้ำตาล⁵ (brown man) และถูกกีดกันการเข้าร่วมมรดกชาตินิยม (Rojek 2003: 49, 56-7) และเมื่อเขาย้ายไปอยู่อังกฤษเขาก็ถูกจัดประเภทให้เป็นคนดำในความหมายที่แตกต่างจาก Jamaica ดังนั้นชีวิตของ Hall จึงเต็มไปด้วยความขัดแย้งแตกต่าง

การที่ต้องอธิบายตัวเองว่าเป็นคนดำบนร่างผิวสีน้ำตาล เป็นเรื่องที่แสนยากสำหรับ Hall (Rojek 2003: 56) อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นเป็นอย่างมาก จากตัวตนของผู้อพยพ เขาถูกผลักดันให้ไปอยู่ชายขอบของสังคม ทั้งที่บ้านเกิด และ ที่ประเทศอังกฤษ เขาปิดตัวตนไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองเป็น และพยายามเป็นสิ่งอื่น ไปหาแกนอื่นที่สำคัญกว่า เช่น เป็นนักวิชาการที่แตกต่างออกไป คือ เป็นนักวิชาการในกลุ่ม post colonial เป็นปัญญาชนพลัดถิ่น และขณะนั้นเขาได้ลืมไปว่า มีสิ่งหนึ่งที่รอเขาอยู่ คือ ตัวตนในขั้นต่ำสุด (minimal self) ตัวตนจริงที่มีความสำคัญสุดท้าย Hall อธิบายว่า มันทำงานโดยการปิดตัวตน ดังนั้นเขาเองเป็นผู้หลักตัวตนของตนเองไปสู่ชายขอบ ณ ตำแหน่งแห่งที่ที่เขาอยู่นอยู่ชายขอบ จึงกลายเป็นชายขอบซ้ำซ้อน (doubly marginalized) ด้วยสิ่งนี้เอง ที่ทำให้อัตลักษณ์พลัดถิ่นก่อเกิดขึ้นมา

Hall สำนึกตัวเองมาตลอดว่า ตัวเขาเป็นคนพลัดถิ่นแบบซ้ำซ้อน (twice diasporized) กล่าวคือ ที่ Jamaica เขาอยู่ในศูนย์กลางของวัฒนธรรม และเศรษฐกิจและอ้างอิงตนเองกับความเป็นอังกฤษ และจากการย้ายถิ่นไปที่อังกฤษ สำนึกของเขาเริ่มต้นที่จะอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของการถูกเหยียดเชื้อชาติ และเป็นภาพแสดงแทนของความเป็นอื่น (the Other) (Rojek 2003: 60)

⁵ ที่ประเทศ Jamaica มีคนผิวสีดำประมาณ 4 ใน 5 ของจำนวนประชากร และมีกลุ่มคนที่แตกต่างกันถึง 9 กลุ่ม คือ คนผิวขาว คนจีน คนอินเดียตะวันออก คนโปรตุเกส คนซีเรีย และยิว เชื้อชาติและวัฒนธรรมของผู้คนที่นี่จึงผสมมาตั้งแต่ในประวัติศาสตร์ และการจัดช่วงชั้นในสังคมของ Jamaica และมีจำนวนหนึ่งที่มีบรรพบุรุษสืบทอดความเป็นลูกผสมมา และสังคมของ Jamaica ถูกครอบงำโดยคนผิวขาว

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้ศึกษา นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ อัตลักษณ์พลัดถิ่น ของคนพลัดถิ่นคาเร็นนี้ ว่า ความตึงเครียดอะไรที่ทำให้เขาอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถที่จะยอมรับตัวเองได้ เขามีความกังวลสับสนกับอะไรทำให้ เขาพยายามหนีจากตัวเอง และหาสิ่งอื่นเข้ามาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง ซึ่ง จะทำความเข้าใจผ่าน การดำรงอยู่ในเชิงเศรษฐกิจในสภาพของความอดอยาก หิวโหยของพวกเขา การหาทางออก ซึ่งเป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การรวมเข้ากับเรื่องราวของการสร้างชาติคาเร็นนี้

จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ที่ทำงานอย่างซับซ้อน มีความสัมพันธ์กับบ้าน ที่มีสถานะในเชิงนามธรรม เป็นชุมชนในจินตนาการ และตัวตนของคนพลัดถิ่นก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการสร้างตำแหน่งแห่งที่ การมีตำแหน่งแห่งที่ ณ ชุมชนหรือบ้านที่แตกต่างหลากหลาย เช่น บ้านในอดีต บ้านที่อาศัยใน ปัจจุบันและบ้านที่หมายถึงชาติ และอยู่บนความสัมพันธ์ ของการเป็นผู้ที่ถูกครอบงำ และผู้ครอบงำ ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นบนการแข่งขัน ความแตกต่าง บนฐานอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่าง กลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มผู้ขึ้นต่อกลุ่มอื่น แต่ในแง่นี้หมายถึงอาจจะมีความพยายามของผู้ที่มีอำนาจน้อยเข้าหากกลุ่มที่มีอำนาจมากก็ได้

ผู้ศึกษาได้ ใช้แนวคิด ความซับซ้อนของอัตลักษณ์ ที่ คนพลัดถิ่นคาเร็นนี้ ที่ครอบครองตำแหน่งแห่งที่ที่หลากหลาย และอัตลักษณ์ของพวกเขาได้เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ที่มีต่อบ้านในหลายลักษณะ เช่น ความรู้สึกคิดถึงบ้านในประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ในบ้านที่พักพิง เป็นการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตัวเองและครอบครัว และบ้านที่ถูกสร้างให้เป็นจินตนาการร่วม คือชาติ นอกจากนี้ เขายังมีทางเลือกอื่น ๆ เช่น อาจจะย้ายไปอยู่ประเทศที่สาม บางครั้ง ออกไปทำงานรับจ้าง และยังมีรหัสบางอย่าง ที่นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของพวกเขา เช่น การได้บัตร UN การได้สถานะพิเศษต่าง ๆ ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า ว่า อัตลักษณ์ในแต่ละสถานการณ์ของคนพลัดถิ่นคาเร็นนี้ เขาเล่นกับอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันอย่างไร

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่สำคัญ เชื่อมโยงกับการ ปกครอง ควบคุม ภายในชุมชนพลัดถิ่น เช่น การให้ความสนใจการจัดการบริหารพื้นที่ของชุมชน การสลายความหลากหลายของชาติพันธุ์/ภาษา/วัฒนธรรม เพื่อทำให้คนพลัดถิ่นขึ้นตรงและภักดีต่อชาติคาเร็นนี้ แต่ทั้งนี้ ผู้ศึกษาพบว่า มีความปริแยก ไม่ลงตัว และลึกลับ ของการสร้างชาติ และความภักดีที่มีต่อรัฐ โดยศึกษาผ่านระบบการศึกษาภาษา การสวมเสื้อผ้าประเพณีที่ขัดแย้งกับเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติคาเร็นนี้

อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์กับชายแดน ความจริงชายแดนคือนามธรรมที่ยึดเย็ดให้แก่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ต่อมาคนได้รับรู้ถึงการมีชายแดนและใช้มันเพื่อกีดกันคนอื่นออกจากตนเอง และกีดกันตนเองจากความกลัว ชายแดนยังถูกเปลี่ยนผ่านผืนกึ่งฝั่กับเรือนร่างของคนที่ย้ำชายแดน และมีลักษณะของอุปมา ทำให้เกิดการแบ่งแยก โดยใช้การมอง หรือลักษณะของผู้ถูกมอง เป็นเงื่อนไขสำหรับการแบ่งแยก ปกครอง และมีอคติทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และในรูปอื่น ๆ แต่การถูกมองก็เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปรับตัว เพื่อให้พ้นจากการกีดกัน กดขี่ แบ่งออกด้วย ทั้งนี้เพราะคนพลัดถิ่นต้องการที่กลมกลืนกับคนในท้องถิ่น

คนพลัดถิ่นจากรัฐคาเรินนี้ เกิดการปรับตัวจากการถูกมองร่างกาย ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบแนวคิดมาศึกษาการทำงานของความสัมพันธ์ชายแดนที่สร้างอัตลักษณ์พลัดถิ่นขึ้นมาว่าทำงานอย่างไร อัตลักษณ์พลัดถิ่นจากแง่มุมของชายแดนแปรเปลี่ยนและขัดแย้งอย่างไร